

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Sefer 'ir Binyamin asher banah ḥomat ha-'ir
u-me-gedulehah ve-'amudim aśah le-bet bet Yiśra'el
ḥeleq ha-sheni ... ha-rav ... Binyamin Ze'ev Ṿolf n.r.u av
bet din ve-rosh metivta de-ḳ.ḳ. Zmigrod**

Binyamin Ze'ev Ṿolf

Frankfurt de-Oder, [1698]

VD17 1:698249Q

תובותכ תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10824

שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם והלא במקום שיש
משפט חין שלו וכו' לא חיזהו משפט שיש בו שלו היו אומר זה בינוע
ולאפוקי מדעת החומרים דאסור לכבוש ולהכי אנטריך דר'
אבהו אחרי דמיתו פסוק בקש שלום ורדפהו שזה קאי על
הנחת שלום בין אדם לחבירו לפי מה שאמרנו בירושלמי בפסוק
בקש שלום ורדפהו בקשהו באין ורדפהו במקום אחר שפירושו
שאם אינם במקום אחד צריך אהיה לילך לאותו מקום לעשות
שלום ביניהם ועי' כלא קאי זה על בינוע בשעת הדיוקן שניהם
עומדים לפניו וכאמר הכתוב משפט שלום שפטו בשעריכם
כי שניהם נמצאים במקום אחד לפניו להכי מיתו הא דר' אבהו
דליף ג' ש' מן ורדפהו והוא מופנה ללמוד בג' דליפה דליפה
נאמר באין ורדפהו ונאמר להלן דודק דקדק וחסד וגו' אבל
באמת חין הפירוש של ורדפהו במקום אחר כי זה הפסוק מיידי
בשלום בשעת הדיוקן להיות מבקש שלום במקומו ומשפט שלום
בשעריכם וד' ק :

עט אר"א אמר ר' חננאל הלמידי חכמים מרביה שלום
בגולום :

ג'ל משום דליתא בקידושין פרק עשרה יוחסין אם ראית שני
בני אדם או שני משפחות שמתגררות זו בזו שמך פסול יש באחד
מהם ואינן מניחין להדק זה עם זה והנה זה ידעת
משאר'ל כי הרבה פסולין נשמעו בישראל ואסור לגלותן
וחכמים מוסרים אותן לתלמידיהן פעם א' בשבוע כדי
שיפראו את עצמן מן המשפחות הפסולות וכן א' יוחסין
היכלא בדינוי הוא פראי' ז'ל שנשבע בהיכל שהיה יודע משפחו
הפסולות הנשמעו בישראל ומה ג'ם אשה נמצ' בספרי הקדמוני'
כי סוד ה' ליראיו אשר התנאי' היו יודעים חיזה משפחה כשירה
ואיזה פסולה ולזה הסוד א' יוחסין היכלא בדינוי הוא רמז
אל היכל ג' אדני שעי' השפינה יודע הכל והסוד ה' ליראיו נמצא
כי לפעמים אם מתגרה אדם בחבירו ומתקוטטים זה עם זה
אפשר כי מאת ה' היתה זאת כי שמך פסול יש באחד מהם ואין
מוניחין וכו' וא"כ שתיקותו יפה מדבורו כי טוב שיתגררו יחד זה
בזה . אבל ת"ח היודעים חיזה משפחה כשירה או פסולה
להם נאה לעשות השלום לכך אמר ת"ח מרביה שלום בעולם
כי להם נאה השלום לעשות לכך מביא ראיה מפסוק שלום רב
לאוהבי תורתך ואעפ"כ חין למו מכשול כי סוד ה' ליראיו ויודעו'
כי חין כאן שמך פסול ואפשר שגוה רמז ג' בר קפרא לעולם
ידבק אדם עצמו בהנחת שלום אף באמינו דאנן מי ידעין
מהיכא קאתינן ואפשר כי שמך פסול נמצא באחד מהם
שמתקוטט עם חבירו אעפ"כ . ידבק בשלום . הי'רך את
עמו בשלום ושלו על ישראל ורבנן ותלמידיהן אמר :
ברוך האל הנותן עון ותעצומות . שויכני לגמור מסכת
יבמות :

מסכת כתובות

פרק ד

בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה
שמים וארץ וכו' דרש ב'ק מדויהר תהיה לך
על אויבך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו
באזניו :

מאן היוב לן מחטא וניתייבנהו להיות יחדיו ידובקו הני דרשות
דבר קפרא אחר לא קרב זה אל זה ל' דהא משמיעינו בר קפרא
במה שאמר גדולים מעשה צדיקים שהוא בית המקדש יותר
ממעשה שמים וארץ גילה דעתו דס'ל כמ'ד לא זוהי השכינה
מכותל מערבי וזה דעת קדושים תדע מה דפ'לוגי ר'ל' אם
השכיב הוא במקום הקדש אף לאחר חורבנה או לא . פ'לוגי כהא
אי"כ'ה הוא של הקב"ה או של ישראל אחרי דליתא בגמרא
ואפסוקא הלכתא שהמרש לא ידור בשכינה א'עם המגורשת
ואם היה בהן לא תדור עמו במבוי והדיון הוא אם היה החצר שלו
הוא גדחית מפניו ואם היה החצר שלה הוא נדחה מפניה וא"כ

מאן דס'ל כי לא זוהי השכינה מכותל מערבי ס'ל' כ'ה
הוא של הקב"ה וכמ'ד'ל בפסוק ואיש כי ימכור את ביתו ואיש
זה הקב"ה כי ימכור ביתו זה כ'ה מ' נענינו למדין כי החצר שלו
לכך אף לאחר חורבנה ונתגרשו ישראל זה עמוד אחר כתליו .
ומאן דס'ל כי נסתלק השכינה בחורבן לפי דס'ל א'ה הוא של
ישראל ואם החצר שלה הוא נדחה מפניה . והנה המקום
תפס השיטה שכל של ישראל הוא ופתח זכור ה' מה היה לנו
וגו' נחלתנו נהפכה לזרים קראה נחלתנו וסיים בזה אתה ה'
לעונם תשב בסוף דור דור למה לנצח תשכחנו תעוננו לאורך
ימים כי אחרי שנחלתנו הוא והחצר שלנו ואעפ"כ אתה ה'
לעולם תשב ואלו נתגרשו ישראל היה הדיון להיות הוא נדחה
שהרי הוא נחלתנו אמר ג'ל שלא היה כאן שום גירושין אם כן
למה לנצח תשכחנו השיבו האליך ונסובה . והנה זה
ידעת לחד מ' ד'ס'ל פירושה דהיא קרא ברוך אברהם לחל עליון
קונה שמים וארץ מלמד שהקנה הקב"ה לאברהם שמים וארץ
והנה בודאי אי ניומא דג'ל' דג'ל' מעשה שמים וארץ מכנין ב'ה
בכלל מאתים מנה וגם מקום המקדש קנוי לאברהם וירוששה
היא לנו מאבותינו להיות המקדש נחלתנו לכך בא בר קפרא
לומר ג' גדולים מעשה צדיקים שהוא ב'ה ממעשה שמים וארץ
ואם כן לא קנה אברהם ה' ב'ה מ' ואשר הבית לבעליו וכו' בזה
כי לא הונרך הקב"ה לסלק שכינתו אף לאחר החורבן וקדושה
הראשונה קדשה לע"ל וכו' בזה כמה דברים ולא דבר רק הוא ב'אור
דרשת בר קפרא בזה . וזה בנות' עובדי הים בשירה הנמרס'
אשר שררו על הים שאמרנו תביאנו ותטעמו בהר נחלתך מקדש
אדני כוננו ידוך לפי שדר'ל תביאנו ותטעמו לא נאמר וכו'
מלמד שנתגבאו שלא יכנסו לארץ . כי זה ידעת מה שלמדו
ר'ל בפסוק זה אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי נאמ'
על דור המדבר ומכאן למדו ר'ל למנוחה זו אינן באים אבל
באים הם למנוחה אחרת ולכך החריב הקב"ה ב'ה מ' כדי שיבאו
למנוחה אחרת הביאו החסיד בעל'ג' בספרו למדוד זה ודימה
זה הענין למדיר את חבירו ליכנס לבית זה אם נפל ונהה אחר
תחתיו מותר ליכנס לשני ע"ש באריבו והנה לפ' חלה השבוע
על ביתו של הקב"ה כאמר הכתוב אשר נשבעתי באפי אם
יבואו אל מנוחתי דייקא . אבל אי ניומא כי זהו נחלתנו לאו
כל כמוני להדיר אותם מבתים ונחלתם לכך נמצאו תביאנו
ותטעמו בהר נחלתך לפי שהוא נחלתך לכך תביאנו ותטעמו
לדורות הבאים ולא תביאנו כיך להדיר שלא יכנסו לביתך
ונחלתך . וא"ת שהרי כבר הקנה הקב"ה לאברהם אבינו
שמים וארץ וא"כ בכלל מאתים מנה . לכך סיימו ואמר
מכון לשבתך מקדש אדני כוננו ידוך נמצא גדולים מעשה
צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ ואין בכלל מנה מאתים .
ולכך הוא נחלתך . כנלע"ד לפרש דרש ב'ק באופן א' . ואם
באנו לתרוך ולחבר שני דרשות יחד מה דדרש ב'ק ל' דעוד בא'
להשמיענו דס'ל כמ'ד בסיני לא הוה פרישה ואף דק"ל שבעת
ימים קודם ית'כ מפרישין בהן גדול וכו' לא תאמר כל הנכנס
למחנה שכינה טעון פרישה וגם בסיני הואי פרישה למשה
אשר עלה השמימה קמ"ל גדולים מעשה צדיקים שהוא ב'ה מ'
יותר ממעשה שמים וארץ שאף בבה"מ היה טעון פרישה בסיני
לא הוה פרישה והכריע זאת כמ'ד דכסינו לא הואי פרישה .
ולזה הוקשה לו מ'ד יתד תהיה לך על אויביך . עד שיבא לרוך
בדבר החדש באל תקרי אויבך אלא אויבך . וזריכים אכחנו
להביא כאן תוכן ותמונת פלוגתת התנאים ביומא פ"ק
בקצר יו"ל משה עלה בענן ונתקדש בענן שנא' וישכון כבו"ה
הר סיני ויכסהו הענן שש' ימים ויקרא אל משה ביום השביעי
זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהוא תחלה לארבעים יום
דר' הגלילי . פ'דרי הגלילי ס'ל בששה
בחדש נתנה התורה לישראל א"כ א"ל לפרש פסוק זה וישכון
כבוד ה' על הר סיני וגו' ויקרא אל משה ביום השביעי שקודם
עשרת

אלימא משום דחלקן כל הוא והוא ליליתיה עבידא דאמר מר
ון ורת זו קמיצה ובא :

הא דנקטו למזוזא טעם על בריאת האצבעות | יותר משאר
איברים שבגוף כל משום דזה ידוע מה דאית' בספר פענח חו' כיאר
שעד נח לא היה חילוק אצבעות כלל וע"כ שמעתי כי זה כונת הפסוק
הפסוק זה ינחמנו ומעשינו ומעצבון ידינו דויקא ואנא מסייס זה
בה מן האדמה אשר אררה ה' ויהיה מדויק ג"כ מעצבון ידינו ינחמנו
מה היה העצבות בזה שלא היה חילוק אצבעות לפי שבגוף ימעשי'
אדם נתקללה האדמ' ותיקון לגזומה היה המנהג כבודו ולפי וועצבו
שמנחה לא היתה יכולה ליקרפ בלא קמיצה לכך בימי נח אדר' ל' ידיו
בפסוק וערכה לה' מנחת יהודא וגו' כימי עולם כימי נח כי נח
היה תחלת תיקון אדם לכך נקרא איש האדמה שהתחיל לתיקן
האדמה שנתן מקללתה והנרך להקריב מנחה לתיקון הגזומה
הנצרכה לתיקון הברוא להיות חילוק אצבעו שתוכל המנחה להיות
נקממת לכך אמרו זה ינחמנו מעצבון ידינו מן האדמה אשר
אררה ה' היה עצבון ידינו שהיינו נעצבים על ידינו שהיו בלי
חילוק אצבעות וזה ינחמנו שבימיו היה חילוק אצבעות ולכן
אמר מר זו קמיצה ונתן טעם על שינוי הברואה שבימי נח
התחיל חילוק אצבעות ולא נבראו מיד כך לפי דכל חדא למילת'
עבדא ועד נח לא היו מקריבים מנחה לפי שהיתה ארורה
אדמה אבל מימי נח שאילו לא פגם כאשר שנה מן היין וישכר
היה החובה דוגמת מגדל עז שס' ה' הבה' מ' והיו כל הקרבנות
והמנחות קרבים בימיו היו כל האצבעות לפי שהיו נכרכים כל
חדא למילתיה היה נצרך הכל בימיו נח ולזה היה צריך ליתן טעם
על חילוק האצבעות יותר מכל איברים שבגוף ככלע' ד :

פנ היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן
אמרו שירח על הים דכתב ברכו אלא חס
ח'טמ' ד' ישראל :

הא דנקטו היה ר"מ אומר ולא קאמר ר"מ אומר משמע דר"מ
היה אומר בן דוקא לפי דבשית' אילו והוא היה אומר כן תמיד
כל משום דהא שהיה ר"מ אומר הובא בירושלמי דסוטה פ' כ"ט
שהמים וכן . ושם נאמר שלונת ר' עקיבא אומר אבנו של
ר' יוסי הגלילי שדרשו בפסוק אז ישיר משה ובני ישראל
ויאמרו לאמר שאין תלמוד לומר לאמר ומה תלמוד לומר לאמר
פרש' כבבלי לפי שכל לאמר פירושו שהיה הדבור אומר למשה
לאמר לישראל אבל כאן אין לומר כן ודרש רע"ק כקטן שמקרא
ההלל והן עונין אחריו כל דבר ודבר כך היה משה אומר אשירה
לה' ישראל אומרי אשירה לה' משה את עזי וזמרת יה' ישראל אומרי
עזי וזמרת יה' ר"א בנו של ר' הגלילי אומר כבודו שמקרא ההלל
והן עונין אחריו ראשי פרקי' משה אומר אשירה לה' ישראל אומרי
אשירה לה' משה אומר עזי וזמרת יה' . וישראל עונין אשירה לה'
וכתן הפלוגתא הכל הברא ג"כ הא דר"מ שאפילו עוברים
שבמעי אמן אמרו שירה על הים והקשה ביפה מרצה שאין
ענינו של ר"מ לכאן ותיירק סס דר"מ פליג אהני תנאי דס"ל
דמשה פתח וישראל ענו אחריו ור"מ לא ס"ל הכי לפי שהאז' אמ'
שאפי' עוברין שבמעי אמן אמרו שירה וע"כ זה היה על ידי' רוח
הקדש אשר עליהם וא"כ לא היו צריכים שיפתח משה תחלה
בשירה והם יענו אחריו כבודו המקרא ההלל או כקטן המקרא
ההלל כי רוח הקדש שרה עליהם ולימדם כרת מה לומר השירה
ולר"מ מפרש בירושלמי שפי' לאמר הוא לדורות . והנה פי'
לאמר לדורות מפ' ביפה מראה בדוחק . ולר"מ משום
דכנסהדרין פרק חלק אמר ר"מ אז שר משה ובני ישראל לא
נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן התורה שאז לעתיד
לכא' ישיר משה ובני ישראל את השירה א"כ יתפרש היטב לאמר
לאמר לדורות כי לעתיד יאמרו את השירה לכך יפה מדוקק
הלשון היה ר"מ אומר שאילו אדם אחר אמרו שבמעי אמן
אמרו שירה על הים היו הכל שחקין עליו כי הרי נאמר לאמר

שהנרך

עשרת הדברות היה זה שהרי בששה בחדש נתנה התור' וכבר
אסתלק עין מששה . אלא ל' שנה המעשה היה אחר עשרת
הדברות שהא' תלה' לאחר שנים וזו ואם כן קשה למה קרא
למשה ביום השביעי ולא קודם לכן אלא זה בנה אב שכל הנכנס
למחנה שבינה טעון פרישה . ר' עקיבא אומר וישכון
כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן להר פי' שלא כיוס' הענן
למשה שהרי כל אותן שנה ימים עלה וירד ונחה על ימנות
הגבלה ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי עשרת הדברות
וס"ל כי בשבעה בחדש נתנה התורה לישראל

ויקרא אל משה וכל ישראל עומדים פי' אחר שלרע"ק
זה היה קודם עשרת הדברות ופי' של ויקרא אל משה הוא
לקבלת עשרת הדברות קשה והרי כל ישראל עומדים .
ומצינו לא בא הכתוב אלא לחלוק כבוד למשה . נמצאו
למדין לדעת רע"ק לא היה פרישה כלל שהרי מפרש ויכסהו
הענן להר וכל אותן הימים שנה לא היה פרישה לפי שכל
ירד לא היה על מנחת הגבלה בכל יום . ר' יונתן אומר
לא בא הכתוב רק למרק אכילה ונחתיה שבמעיו כדי לשומר
כמלאכי השרת . פירש הגאון בה' א' דר' יונתן נמי ס"ל
כרע"ק דלא בעי פרישה ומה שנאמר ויקרא אל משה ביום
השביעי הוא לקבולי עשרת הדברות ולא הוסי' ס' פרישה .

רק מה שקרא למשה לבדו והלא כל ישראל עומדים . מתוך
ר' יונתן שקרא לו לבדו קודם שקרא לכל ישראל כדי למרק
אכילה ונחתיה שבמעיו . והנה ל' דמצינו קמפלגי רע"ק
ור' יונתן דתרווייהו ס"ל דלא היה פרישה . וכל א' מתוך בעיני
אחר מה שקרא למשה לבדו נראה דרע"ק לא מצי אומר כר'
יונתן לפי שאר"ל ביומא פרק י"ב על פסוק לחם אבירים
אבל איש דרש רע"ק זה לחם שמלאכי השרת אוכלים וכשנאמרו
הדברים לפני ר' ישמעאל א"ל באו ואמרו לעקיבא טעית וכי
מלאכי השרת אוכלים כלום אלא מה אני מקיים לחם אבירים
אבל איש לחם אבירים זה המן שנבלע ברמ"ח איברים פי' ואיש
קאי על כל ישראל שכל ישראל אוכלים לחם אבירים דהיינו לחם
אבירים . אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אויבך
וכו' פירוש מאחר שאכלו לחם הנבלע ברמ"ח איברים הרי לא
היו מוציאים רע' ולא היו צריכים ליתד . ומצינו בדבר שגרו
ה' ה' מוכרים להם . נמצאו למדין לדעת רע"ק טענה
ודרש המקרא הזה על משה לבד שאכל לחם שמלאכי השרת
אוכלים לא היה מצי למדרש מה שקרא למשה הוא כדי למרק
אכילה ונחתיה שבמעיו לשומר כמלאכי השרת הלא כבר אכל
לחם שמלאכי השרת אוכלים נמצ' לפי טענות הנה צריך למדרש
כי לא בא הכתוב רק לחלק כבוד למשה . אבל ר' יונתן
לא היה צריך לטעמא דר' ע' ואמר כדי למרק אכילה שבמעיו
שלא טעה בדבר הנה א"ן אי נימא דמשה הנה צריך מירוק ע"כ
ל' דלחם אבירים הוא לחם אבירים זה המן שהיה נבלע ברמ"ח
אבירים ע"כ צריך למדרש מה אני מקיים ויתד תהיה לך על
אויבך לכן פתח בר קפרא ודרש גדולים מעשה צדיקים יותר
ממעשה שאים וארץ להורות בא דאף כשעלה משה לשמים לא
היה טעון פריש' במקדש טעון פריש' וע"כ הוה ס"ל שמה שנאמר
ויקרא אל משה ביום השביעי זה היה לקבולי עשרת הדברות
ומה שקרא למשה לבדו לא היה רק למרק אכילה ונחתיה שבמעיו
וע"כ ל' דלחם אבירים אכל איש לא קאי על משה שאכל לחם
שמלאכי השרת אוכלים שא"כ לא היה צריך למירוק אלא ל' ל'
לחם אבירים הפירוש הוא לחם אבירים שאכל איש הם ישראל
שאכלו המן שהיה נבלע ברמ"ח איברים לכך הונרך למדרש מאי
דכתב ויתד תהיה לך על אויבך ! שהרי לא היו צריכים לזה
שהרי היה לחם אבירים . לכך צריך הנה למדרש אל
תקרי אויבך אלא אויבן פאס' ישמע אדם דבר שאינו הגון וכו'
ודר'ק

פא סמני מהאצבעותיו של אדם דומות ליחודות . מ"ט

אמר
גמר
ביאור
זעמן
ביאור
דבר

למפט העונש וזה ידעת כבר מה שחלקו אבות העולם יש מהם שהיו אומרים טוב לאדם שנקרא ויש מהם שהיו אומרים נוח לו שלא נברא כי כל צד דכרו בפעולה טובה המגיע מזה יש מהם שדכרו בעד דרוק' ויש מהם שדכרו בעדת רשעי כמו כן באין מ' ס' בתר מחשב' אוליכו וטוב להודו' על המתעבה אשר ענה במחשבתו לכראו' שני' ונמ' שלא יחשב זה למא' וזה טוב לרשעים ומ' ס' בתר מעשה אוליכו להודו' להקב' ה' כי יצא לפועל שנברא יחידי וניתוסף מאח' לא טוב היו האדם לבדו שהוא טוב לנדיקים ליתן להם סבר טוב שמקיימן העולם שנברא בעשרה מאמרות ודו' ק :

פו ארשב'ן אר' ונתן בל הוצא למלחמת בית דורגט כריתות כותב לאשתו שנאמר ואת אחיך הפקוד לשלום ואת עובדי' תקח תני רב יוסף דברים המעורבי' בינו לבניה :

פרש'י' ול' גט כריתות כותב לאשתו . שאם ימות במלחמה והא' גט מיום כתיבתו עב'ל . והנה כל ימי נפלאותי לדברי הגאון בח'א במסכת פ' משוח מלחמה יקשה מאד על הא' דרשב'נ' שאמר כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו שהוא לבתו צורך כלל כי זה תדע מה דאפליגי' תנאי' בפסוק מי האיש הירא ורך הלכב ילך וישכב לביתו ר' הגלילי אומר מי האיש הירא ורך הלכב מעבירות שבידו הביא הגאון בח'א בשם המורח' פי' על דברי ר' הגלילי שאמר מי האיש הירא ורך הלכב מעבירו שבידו לפי דם ל' ר' הגלילי כי אין מיתה בלא חטא וא' לא למוות במלחמה אם אין עבירה בידו לכך הורכבו להודיע מי האיש הירא ורך הלכב מעבירו שבידו ילך וישכב והקשה הגאון בח'א הלא פירוש חטא הוא שוגג וא' אף אם עון שוגג בידו יכול להיות שיימות במלחמה ומה הועילו בתקנה זו שהכריזו מי האיש הירא ורך הלכב מעבירות שבידו הלא הוא שוגג בעבירה . ותיירך הגאון הכל' הא' אין מיתה בלא חטא היינו כשנוכר לעביר ולא שכ' ולכך הכריזו מי האיש הירא ורך הלכב מעבירות שבידו שאם נזכר שעבר עבירה ישוב לביתו ואם לא יזכור לא ימות במלחמה כי ודאי אין הקב' בא' בטרמינא עם כריתות ע' כ' תורף דברי הגאון הכל' ולפ' למה הורכבו לכתוב גט כריתות במלחמת בית דוד פן ימות במלחמה הלא מת' אם יזכור שעבר עבירה ילך וישכב לביתו . ואם לא יזכור לא ימות כלל שהרי אין מיתה בלא חטא לדברי ר' הגלילי לדעת הגאון הכל' . אם לא שנאמר דמאן דס' כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ס' כל כמ' דמי האיש הירא ורך הלכב פירושו הוא הוא שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה . ולדיד' ס' ל' דיש מיתה בלא חטא ולאו' לזכות תליא' לכך כותב גט כריתות מלאה בדבר פן ימות בלא חטא . ומאן דס' ל' כי אין מיתה בלא חטא אפשר דס' ל' דלא היו כותבים גט כריתות במלחמה ומה שאמר ישי' לרוד וא' וזה אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח אינו מפרש על דברים המעורבים בינו לבניה שהוא הגט רק דריש כדעת המדרש שהובא במקומו שאמר ישי' לרוד בא' ואלם אותו הערפות שנתערב יהודא' וקייך עבור בנימן שאמר אנכי אערבנו בא' אתה שחתה הוא מיהודא' ותן נפשו תחת שאלו שהוא עבנימן נמצא שפרש . ואת ערובתם תקח מלשון ערבות שישלם הערבות להציל את נפש שאלו שהוא עבנימן מיד גלית הפלשתי וכו' . יערב אמרת שהורות כמה קראי' בספר שמואל אשר זה העבירו קול במחנה והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו לאשה עילמוד דוד אל האנשים העומדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי וגו' ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר האיש אשר יכנו וגו' . ויאמר דוד אל שאלו אל יעול לב' :

אדם עליו עבדך יצא ונלחם עם הפלשתי וגו' . אשר זה כל הקורא ושתומם על עבדך ה' לרוד בקש לעבוד ע' מ לקבל חרם שאל חלקו בפיו מה יעשה לאיש אשר יכה וגו' ולא רצה לקבלות קנאת הכנאות אשר חירף הפלשתי מערכות ישראל . ולפ' יתכן מאד להדדוק הנדוק כי גם דוד בעצמו נסתפק במאמר אביו אם נווהו בזה שאמר ואת ערובתם תקח כדקתני רב ווסף דברים המעורבים בינו לבניה שהא' גט כריתות . או נכטוה בזה שאל' אביו ואת ערובתם תקח שישלם העברו של יהודא' שהיה ערב לכנימן ויתן נפשו תחת שאלו' ללחום עם הפלשתי . אך זאת תדע כי ודאי אי' נמצא כי אין מיתה בלא חטא ומי שהיה עבירה בידו היה חוזר ממערכי המלחמה היו מקפידים גם על אבותיהם כי הא' דתימן תימן שאין בודקין מי שהיה מוכתב באסטרטויא של מלך כדי שתהא זכותו וזכות אבותיו מסייעתן . אבל אי' נמצא דיש מיתה בלא חטא ומי האיש הירא ורך הלכב פירושו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה . י' כ' הדברים הם ק' ו' אם לא הקפידו על זכות ענינו ק' ועל זכו' אבותיו וכל דלילי גברי' וכו' יש להדדוק את שאלו אשר נחשב בגמרא דתענית תוך שלשה שאלו שלא כהוגן שאמר והיה האיש אשר יכנו וגו' את בתו יתן לו לאשה דלמא יהיה עבד או ממור . וסליה לומר כן רק יש לתרן דבורו כי מסתמא שאלו בחיר' היה נזהר ענינו כמלחמת בית דוד שהיו מתירסים בצבא המלחמה כדי שתהא זכותו וזכות אבותיו מסייעתן א' כ' מוכל אותו דדוק מאותו עון כי מה לעבד או ממור בתוך קשרי המלחמה . לכך זאת היתה שאלת דוד לעמוד על הפירוש של ואת ערובתם תקח שאלו מה לעשות לאיש אשר יכה הפלשתי גבא' שר נודע לו שכר האיש כי את בתו יתן לו לאשה הנקשה לו שמא יהיה עבד או ממור אלא עב' ל' שלא היו יוצאים למלחמה כי אם המיוחסים שתהא זכותו וזכו' אבותיו מסייעתן וא' כ' אי' קפדי אבות אבות מכ' דקפדי אבות ענינו וז' ל' כי לדידהו ס' ל' כר' הגלילי דאמר מי האיש הירא ורך הלכב מעבירות שבידו לפי שאין מיתה בלא חטא . א' כ' אין לפרש ואת ערובתם תקח כי הציוני היה ליקח גט כריתות לנשותיהם כי גט זה למה וכקושי ימינו הנול' חל' ע' כ' פירושו הוא שאשלם הערבות של יהודא' לכך אמר דוד לשאלו אל יפול לב' אדם עליו עבדך יצא ונלחם עם הפלשתי כי מזה נודע לו כי בדידיה תליא' מילתא ועליו המלאכה לגמור ודו' ק :

פרק האשה שנתארמלה

פו תר' ביצד מקריין לפני הכלה . ב' ש אומרים כלח כמות שהיא . ב' האומרים בלח נאה וחסורה אל' ב' ש' לב' חרי שהיתה חגיגת או סומא אומרים לה כלח נאה וחסורה והתורה אמרה מקר שקר תרוק . אל' ב' חלב' ש לדבויכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעינו או יגנו בעינו חוי אומי ישבחנו בעינו :

הנה יפלא מאד מה ששאלו ב' ה' לב' לדברים מי שלקח וכו' ישבחנו או יגנו הלא לדברי התנ' דמפרשים טעמיהו דב' מהם משום דמותר לשנות מפני דרכי שלום ואם לב' ש' אפי' מפני דרכי שלום בין איש לאשתו אומרים מדבר שקר תרוק מכ' ש' דמורי דליכא רק דררא דמונא פשיטא דלב' ג' ג' ג' מי שלקח אסור לשבח מקחו אם הוא נוקח רע . כל דודאי ג' ג' ש' מודה בהא דמותר לשנות מפני דרכי שלום רק ב' ש' ופ' כל חד בשיטת' אביל' לפי מה דפליגי' במשנה ב' ש' אומרים לא יגרש את אשתו א' כ' מנא ב' ערות דבר . וכה אומרים אפילו הקדיחה תבשילו . נמצא לב' ש' מאן דנסיב רייך ונסיב שאמר הנשואין לא יוכל שלחה כל ימיו א' כ' נמצא בה ערות

ב' אור
הפסוק
זוהי
האיש
אשר
יכנו
וגו'

מוסבת בתובות

לדידי ס'ל מנחם ביד גואל הדם והנה ג' בני קנא איש את אשתו
ס'ל לר' ישמעאל רשות ורש' ס'ל חובה . הקאו בתוספת
הא חכמה שמעוין לרע' ק' דס'ל ג' ורצ' גואל הדם את הרונח
דרשות ביד גואל הדם . והנה ס'ל לוקינא חובה . ותיורנו
מה שתיורנו ע"ש . והנה בתו בסופה דף ג' מיימי
בתוספת ירושלמי לז'אן דס'ל לוקינא חובה ס'ל פנ'ש לאמר לא
יגרש אדם את אשתו אלא כמנא בה עדות דבר . מנא בה
דברים כעורים לגרשה מינו יכול שהיה לא מנא לבר ערוה .
לקיימה מינה יכול שהיו מנא בה דברים כעורים לפוס סן הוא
אמר חובה . לכך הטיבו אשר דברו דל' באותה שעה כאשר
יבא הקב"ה מתדום ואלי קורא משייר ושללוהו מ' זה בא
מלדום חמק בגדים מבגדה הא ס'ג' בלאו הכי שלרי רשות ביד
גואל הדם ובאשר ישיב להם הקב"ה פורה דרבותי לבדי חסובה
על גואל הדם לפי ד'ס'ל ורצ' גואל הדם את הרונח הוא
חובה . ילמדו הם ג' וקניא הוא
חובה וקנאות התוספת ור' ח' חובה לקנאות ע"ס'ל להלכה
ב' ש' כי לא יגרש אדם את אשתו . אלא כמנא בה דבר ערוה
ולכך חובה לקנאות ופטעם ירו שלמי ס'ל שאם הדין היה נותן
לגרש אף אם לא מנא בה עדות דבר . ודאי אין חובה לקנאות
שהיו הם ר'ונה יגרשה ופדמיסיק התם בתוספת כ'ס'
הירושלמי . ולפי' אס הקב"ה גירש ישראל בודאי כל
שמנא בה חובה עדות דבר לכך באותה שעה באים שרי ח'ה
ויקטרגו את ישראל לומר הללו עב'ז והללו עב'ז וכו' מפני
מה הללו יורדין לגיהנם והללו אין יורדין לגיהנם ולא תאמר
כי לא מנא בהם דבר ערוה שהיו נתגרשו ודאי לגירושין בלא
עדות דבר שזנו אחרי אלהי יצר הרע . באותה שעה
סניגורין של ישראל שהוא מיכאל משיירא דלכלל מנא חק ס'ה
פוסק הדין שישראל נתגרשו בלא עדות דבר רק לחיוב עון
הקל כמו הקדושה תבשילו והשתא אפסיקא הלכת כב'ש
וכהיכא ס'ל לכך מדקדק בע'ז הדין יעמוד מיכאל העומד
על בני עמך ופסק הדין כהילל ועכשו נשתתק מטעם ס'ל
ודוק :

פח ב' סמכו לר' זורא שרו ליה הכילא שוק ולא כחל לא
ס'יבוס ועלת חו

ל' דוקא כי סמכו לר' זורא שרו ליה הכי לזולא לזולתו והוא
היה יוצא ב'ס'ר הכל לפי משאדל ר' זורא הוא מיטמר מלסמכו
משום דאמר ר'א לעלם הוי קבל וקיים וכן מיתא בירושלמי
הלא דתימא ס'ג' דולה מקצרת ימים . וכן פי' הגאון
ב'ר'א פדקקמא דסנהדרין . אך מנא ח'ה לזה הפואה
מן התורה כי התורה אגונה מגנה ואצלי מגלה . רק ל' זורא
דסוה מיטמר ל'שית' אויל כדאיתא בכתובות פ' המדיר מכריו
ר' הוהו מ'זבוסים של בעלי דאתן ר' זורא לא הוה יתיב ב'זיקא
רק ריב'ל מיברך בהו ועסיק בתור אמ' אילת אהבוסי ועלתן אס
חן מעלה על ל ומדיה אגוני לא מנא בתמי' אבל ר' זורא
דמיטמר מצעלי דאתן ע'כ הוה ס'ל דהתורה לא מגלה ומגנה
ולכך הוה מיטמר ג'ס' מלסמ כיה לפי של דידה הוה ס'ל
דהגולה מקצרת ימים ואין ביד התורה להגין ולהציל לכך כי
סמכו לר' זורא שרו ליה הכי לא כחל לא סדק לא פרכוס ועלת
חן ואם חן מעלה על לומדיה . לא כ'ס' דאגוני מגנה
ומורא לא יעלה על ראשו כמו עד עתה . דהוה מיטמר
מלסמכ'ה לפי דהוה ס'ל דלא מגנה ומגלה לזה כי סמכו ליה
סרו ליה הכי ודוק :

פח אפרו על אגרי פס המלך שעבר מלפני הכלה
ושבחוהי חכמים . שבחוהו סבלל
דשפיר עביר . והאמר דב' אשי אפילו לפ'ד גשיה שחלה על
בבוו כבודו מחול מלך שמחל על כבוו אין כבודו כהול דאמר
פר שום תשים עליך מלך שתהא איתמו עליך פושט דרכי
הוא :

עדות דבר ובודאי אס היא חגרת או סומא או כעורה אפשר
שנתן עיניו במזון או במספחה או ל'ש כדאיתא בתעמי פ'ג'
וכמו דעות כנאים א' ס'ה לנו לשקר כי ודאי סכר וקובל .
זכ'ה דס'ל אפי' הקדושה תבשילו סכר הלמא לא הוה דייק שפיר
קודם שנאפה שהיו בדעתו שאם לא תמנא חן בעיניו בקל יוכל
למנא ח'זה שילה לגרשה . ועתה אס לא תמנא חן בעיניו
יגרשה לכך ס'ל דמפני דרבי סל' מותר לשנות כדי לחבב' על
בעלה . והנה לדברי ב'ש דוקא לגבי אשה שייך למימר דלא
נאפה מתחלה לשם יופי ואפשר שנאפה משום ממון או משפחה
ככל דודאי דק' יפה אבל גבי מקח ע'כ ס'ג' ס'ג' מיד שיסבחו
בעיניו לפי שאין כאן טעם אחר שלקחו רק משום שנת המקח
אך דלא דקדק ב'ס' מייקרא בחביו שאם רע יוסי אפ'ס' להחזיר
עפי' אונאה או ביטול מקח א'ס' הדין נותן והאכל מחי' שיסבחו
בעיניו לכך כאשר סל' ל'ס' והיו התור אמרה מדבר שקר
תרמק יפה הציבו ס'ה הרי שלקח מקח רע וסבחו או יגנו הוי
אומר וסבחו לגבי מקח לא ייסי הכי עמי . כן הוא לד' דך
א'ס' גבי אשה לדידי דס'ל אפילו הקדושה תבשילו מני לגרשה
אפשר אנתן עיניו ביופי ולא דקדק שפיר בחביו שאם לא תמנא
חן בעיניו אפשר בחורה סמו ג'בי מקח שבקל יוכל לגרשה פי'
ח'זה ס'ה ועילה נמנא שמתר לשנות מפני דרכי שלום .
וכוה ס'ל טעם נכון על מה שנמנא כמה שמתים במקרא כי אס
מיכאל שרסס וכן בעת הדין יעמו מיכאל העומד על בני עמך
לפי שזה ידעת מיכאל מנד החסד הוא נגד ב'ה ונבדחאל מדה'ד
נגד ב'ש והטו תרי מלאכי ברקיע נגד הוי תרי תגאי אבות
העלה ב'ש ובה והנה פריצי בני עמינו באו אל ירמיה
ביתו ל' שאמר אשה שגורשה בעלה כלום יסוה ליה הווי הלכה
לעמון כדברי ב'ש לומר כי לא יגרש אדם את אשתו אלא כמנא
בה עדות דבר ואחרי שגירש הקב"ה את ישראל ע'כ נמנא בה
עדות דבר וק'ל המגרש אשתו מאס ס'ס רע לא יחזיר לכך
אמר אשה שגורשה בעלה כלום יסוה ליה שהרי א'ס' עוד
לסניגורין וכן הורה'ד הנעסס גאולת ישראל בא בטענה זו כי
אף שאמר בירושלמי נואף עון דהוא מנסי טובין כשכול ישראל
נעשה שחן כטפול ס'ה ד'שאת עון עמך כסית כל משאתם
וכמאמר הכתוב ג'ס' אלה תסבחוה . אך צ'ה
חטאיתו נגדו תמיד אחרי אלה כתגרשנו למאן דס'ל ב'ר'א
יגרש אדם את אשתו א'ס' נמנא בה עדות דבר לכך אמר דניש כי
אס מיכאל שרסס הוא היה הסניגור כי הוא מסטרא דהלל דס'ל
אפילו הקדושה תבשילו הוא הסניגור טוב ומלין של ישראל לומר
כי לא תגרשה רק מפני עון הקל . וכ'ה דעת קדושים
תמנא אדל'ל בססוק בעת הדין יעמוד מיכאל העומד על
בני עמך לעמוד לבא יבואו א'ס' ויקטרגו עלי ישראל לומר
הללו עב'ז והללו עב'ז וכו' מפני מה הללו יורדין לגיהנם
והללו אין יורדין לגיהנם . באותה שעה
מיכאל סניגורן של ישראל משתתק הדי' בעת הדין יעמוד
מיכאל אין עמידה אלא שתיקה וכו' .
והיכלא ח'ה מ' יום מ'ימי' אשה בעת הדין יעמוד מיכאל
המלין וסניגורן של ישראל הלא ככל יום עומדים עלינו
היקטרגו והוא העומד על בני עמינו . אבל לפ' יתכן
מאד אס יק'ה נדרש מקרא שלפניו מ' זה בא מאדום חמון בגדי
מבגדה פורה דרבותי לבדי ואין א'ס' אתי שדרו'ל שלעתיד לבא
יאמר הקב"ה אני נעשיתי גואל הדם על בני וכתוב גואל הדם
הוא ימית את הרונח ע'כ באריות . והנה ס'ל דקארי
לה מאי קארי לה מ' זה בא אדום חמון בגדים . אלא ס'ל
שהלפול והויכות היה כפלוגת' דתבאי במספת' מכות וד'ל ת'ר'
ורצ' גואל הדם את הרונח מנחם ביד גואל הדם ורשות ביד כל
אדם . רע'ק אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבים
עליו והנה סל' להקב"ה מ' זה בא מאדום חמון בגדים הלא
אפשר להיות ופ'ג' בלאו הכי אס ירצה כי לדידהו ס'ל רשות
ביד גואל הדם . והקב"ה הציבס פורה דרבותי לבדי כי

ב'ר'א
הגמ'
הפני
מה
עכ'ה
סל'ה
גב'ה

מסכת בתובות

רד

נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא
והני מילי למאן דקרי ותני . אבל למאן דמתני לית ליה
שיעורא :

נמצינו למדן כי למאן דמתני לא סגי בששים רבוא
וּכְרֹל בְּמִדְרַשׁ גְּבִי מִיתָת מִשָּׁה לְאִמְרוּ מִלְמַד שֶׁהָיוּ מֵלָכִי
הִשְׁרֵת בּוֹכֵן וּמְסִפְדִּין וְאוֹמְרִים זְדָקָתָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטֶיךָ עִם
יִשְׂרָאֵל לְפִי שֶׁכָּבַד בְּכֹחַ מִשָּׁה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְאִם כֵּן הִיא כֹּבֵד נְטִילָתָה כְּנִתְיֹכְתָה כִּיּוֹן שֶׁכָּבַד אֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל
שֶׁהָיוּ שָׂשִׁים רַבּוֹא וְזֶה נֹדַע כִּי הַמְלָאכִים הֵם תְּמִיד מִפְּרָשִׁים
לְיוֹצֵרִם וְאִינֶם פּוֹסְקִים אֶפְיֵלוּ רַגְעַ אֶחָד וְאִם כֵּן יִקְרָה הַאֵיךְ הָיוּ
מִבְטָלִים לְהוֹצֵאת הַמַּת שֶׁהִיא עִמּוֹ כָּל זָרְכוּ נְטִילָתָה כְּנִתְיֹכְתָה
לְזֶה הָיוּ אוֹמְרֵי בְּשַׁעַת הַסְּפָדִם זְדָקָתָה עֲשֵׂה מִשְׁפָּטֶיךָ עִם יִשְׂרָאֵל
וּלְמֵאן דְּמַתְנִי לִית לִיה שִׁיעוּרָא וְדוֹק :

א. ד. זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה יורה מחוך
ירי משעה שנכנסו גוים לחיבל ועד שיצאו
אל אין אדם מעיד ע"י עצמו :

פירש כערוך שנשבע כהיכל שהוא המעון הקדש . לל הא
דנשבע כהיכל היה כתרחה מקום ומביא ראיה לדבריו כי
נאמן הבעל להעיד על אשתו שלא פסמאת לפי משארו ל כי
אף בחורבן המקדש לא זזה השכינה מבית מערבי והוא
זה בספרים כמה פעמים והטעם פירשו המפרשים כדי שלא
תזוו ודו מתוך ידינו ויהיה שבטי יה עדות לישראל כמו
במצרים שנאמר שם החנוכי הפלוגי שהיה עדות לישראל
כמו כן עתה לא זו ממנו כדי להעיד עלינו ולרמוז הוה אר
זכריה המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי וכו' לל שלה רמז
הפסוק ואלה שמות בני ישראל וגו' איש וביתר באו שדרל
בוהר איש וכיתו דא קב"ה ופמליא דליה לפי מה דאפסיקא
הלכתא כחכמים דאין הבעל נאמן על אשתו והכל באמנין
להעיד אפילו עבדו של בעל חזן מבעלה ושפחה ואחרי
שדרשו ר"ל ואלה שמות בני ישראל ראובן ושמעון סלקין
ואם תאמר מי הוא המעיד הלל הקב"ה הוא כביכול דמות
הבעל והאיש לכך מסיים איש וכיתו באו דא קב"ה ופמליא
דליה ודוֹק :

צב . תניא 'אמר ר' אלעזר בר צדוק מימי לא העדתי .
פעם אחת העדתי והעלו עבד לברונה
על פי . חשתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה סביא
תקלה על יין צדיקים עצמו לא כ"ש . אלא בקשו להעלות
עבד על פי :

הא דאמר מימי לא העדתי מה התפלות בזה וכי איוה
עבירה היא להעיד הלל אם לא יגיד ונשא וגו' ואם לא
היה יודע שום עדות אין החיוב עליו להעיד ואיוה לימוד
יוצא משיחתו של תלמיד חכם ההוא
דכהא אשמעינן דינא רבא שכאן ר"א בר צדוק להאיר בא שהרי
מסיים והעלו עבד לכהונה או בקשו להעלות עבד לכהונה על
כל פנים בא להתיר ולא לאסור וכו' תדע הדין וההלכה
במה דאפסיקא הלכתא בשלחן ערוך בחושן משפט סימן כ"ח
ת"ח היודע עדות אין צריך לילך לבית דין להעיד בדיני
מומונות . אבל בדבר שיש בו דאפרושי מאיסורא
חייב להעיד . ופירש הסמ"ע דלא מבעיא אם בית דין
רוצים להתיר האשה שסבורים שמה בעלה
E I ו א והוא

הא דלא פריך בקצרה מדרב אשי דס"ל מלך שמחל על כבודו
אין כבודו מחול ולמה ליה האי יתורא דלישא אפילו למאן
דאמר נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול וכו' לל כי נא
לתרן קושיית התוספת שהקשו עכ"ז מהקשן דמאי פריך
מדרב אשי הא לאו מלך גמור הוא כדאמרינן באלו בחמרין
ותירבו בדוחק דמ"מ הם החזיקוהו למלך ואני אומר שבו
יתור הלשון דרב אשי הכנים המקשן קושיית התוספת שלא
יקשה כלום . כי זה תדע כי עוד דרש אחד נדרש
בתלמוד שלנו וזכרושלימי בפסוק שום תשים כל משימות שאתה
משים לא יהיה . אלא מקרב אחיך אפילו גבאי בדקה ושטרתי
הרבים ע"ש ומביא ביפה מראה דברי התוספת דככל
המשימות שבישראל אפילו אמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה
אבל גבי מלך שנה הכתוב לכתוב עוד תשים עליך מלך שצריך
להיות מן הכרורים ביותר וצריך להיות אביו ואמו מישראל
והנה נודאי אם היתה סכרא מכרחת שנס בגשיא אינו יכול
למחול על כבודו אע"פ דלא כזיב בקרא להדיא משום
הסכרא מכרחת שאין ביד האדם למחול על הכבוד שחלקו
לו מן השמים וכמו דאמרינן לחד מ' דגם הרב שמחל על כבודו
אין כבודו מחול אע"פ דלא כתיב בקרא להדיא אם כן
הוה מיתר קרא דשום תשים והיינו מוכרחים לפרש דכל
תשימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך ע"כ היינו
צריכים לומר כדעת התו' כי לכך שנה הכתוב לכתוב שנית
תשים עליך מלך שהיה מן המובחר ביותר וצריך להיות אביו
ואמו מישראל ואם כן שפיר שכתובה
הכמים לאגריפס שלא היתה רק אמו מישראל כנודע ליה
מיתתי הא דרב אשי דאמר דאנטרין קרא דשום תשים להורות
כי אף נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול . אבל
מלך שמחל כבודו אין כבודו מחול . ואם כן שאר משימות אינם
בהכרח להיות מקרב אחיך דוקא ונמצא שאף במלך סגי באמו
מישראל ומקרב אחיך קרינן ביה ליה פיר . שכתובה
מכלל דשפיר עביד והאמר רב אשי אפילו למ' נשיא שמחל
וכו' מלך שמחל אין כבודו מחול ולרב אשי מלך גמור הוה ככז' .
והנה יש עוד פנים לתורה להפך הענין כסכרא כי מזה
הטעם כל המשימות סגי באמו מישראל לחד ובמלך
צריך להיות מן הכרורים ומובחרים ועד שיהא אביו ואמו
מישראל . לפי מה שאמרו ר"ל אין ממנין פרנס
על הציבור אלא כקופה של שרצים תלוי מאחריו שאם תזוז
דעתו עליו אומרים לו חזור לאחורין דקדקו חו"ל לומר אין
מונין פרנס ולא מלך כי נודאי שאר משימות דרשאים למחול
על כבודם ממנין שאין מיוחסים כדי שלא תזוז דעתם וימחלו
על כבודם אבל במלך צריך להיות מן
המוכחים שיכוננו נשיאותו ברמה ולא ימחול על כבודו .
וכוה לל לתרן הני גתרי דמיכי להדיא משארו ל ביומא פרק
בראשונה מפני מה נענש שאל מפני שמחל על כבודו וכו' .
וכסמוך לזה אמרו מפני מה לא נמשכה מלכות שאל מפני שלא
היה בו שום דופי דא"ר יוחנן אין ממנין פרנס על הציבור
אא"כ קופה של שרצים תלוי לו מאחריו פרשי' ול' אבל דוד
פסול יש בו כי מרות המואביה בא לל כי משפטי האמת דקין
יחדיו כי באמת מהראוי היה להיות נמשכת מלכות שאל לפי
שלא היה בו שום דופי וכן ראוי להיות מן הכרורים ומובחרים
כדי שלא ימחול על כבודו ויהוננו נשיאותו ברמה . אך
שאל שמחל על כבודו ולדידיה ס"ל דרשאי למחול אם כן חזר
הדין להיות המלך כמו שאר משימות שאין ממנין אא"כ קופה
של שרצים תלוי מאחריו כדי שלא תזוז דעתו וימחול על כבודו
וא"כ שאל שלא היה בו שום דופי אינו ראוי להיות מלך לכך לא
נמשכה מלכותו ודוֹק :

צ. וצמח כל צרכו וצמח נטילתה כנתינתה מח

ביאור
הגמרא
הפני
מה
מענה
שאל
נכו'

מסכת בתובות

והוא חי פשיטא שגריך להעיד אלא אפילו כהיפך כמי שגריך להעיד דכאן את קדשה אחר וכו' וכל כבי ע"ש ואם כן גם כאן באמר הכי כי ר"א בר דבוק אמר מימי לא העדתי לפי שאני ת"ח לכהן לא העדתי כד"ר שקטן ממני אך פעם אחת העדתי וביקשו להעלות עבד לכהונה על פי . ואף כי אם בחתי להתיר העבד מ"מ איבא בזה כל אפרושי מאיסורא אם יקדש העבד אשה היתה יונאת בלא גט לדעתם לכהן בחתי נהעיד וזוהו תדע כי הדין הוא כן אף שעדות התלמוד חכס הוא להתיר חייב להעיד אם יכול לבא לאיזה גד איסור כגון ודוק :

צג השתא מה בהמתן של צדיקים אין הקבלה מכי תקלה על יד צדיקים עצמן לא בש

ת"ו כמולין פ"ק לא גרים כאן הא קושיא מה בהמתן של צדיקים וכו' לפי שאין הקבלה מביא תקלה לצדיק לחבלו עצמו דבר האסור משא"פ כאן שאף אם העלו עבד לכאן ה"י העבד אובל בתדומה ומאח"כ לאשתו נמנע שאין זה תקלה לצדיק עצמו והנה ע"כ אף להגורמים

גירסא זו ופ"ל שגם זה תקלה הוא להצדיק שעל ידו נשאה העבירה זה יתכן אם הצדיק עובר בזה שמשאיל לצדיקים . אבל אם אין בזה עבירה ולא היה נכונה הצדיק שלא להכשיל בודאי לכל הדעות לא מקרי זה תקלה לצדיק . וכוה תבין תובתא מגולה שהייתה הקבה לצדק הקדמוני אשר התגב עמו לאמר האשה - אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל לפי שאמרתי כי אין הקבה מביא תקלה ע"י הצדיק ואמר היה כדעת הגורמים גירסא זו שאף בגרמא מקרי תקלה . אך באמת שאילו לראי האדם נכונה על עץ הדעת שנאמר ויצו ה' אלהים על האדם חוה לא נכנסתה . וא"ל כתיב ויצו ה' אלהים על האדם לאמר לאמר לא יבריו ע"ש ביפה תואר נמצא שאדם נברו נכונה להוסיף לאחריים ולא נכנסתה חוה שלא להכשיל ולהוסיף לאחריים לכך ולמד אחר כי שבעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו רמז בזה שלא היה לו ללמוד מן האשה כי זה לא מקרי תקלה לגבי דידה כי אפי צויתך לאמר אותך הוהדתי בלאמר ולא לה ולמה אכלת מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו כי היא לא מופקדת אהא שב לאו לפעני עיור לא נכנסו בני נח כדאיתא בגמרא ואל תשיבני שהיה להביא ראיה ממה שאכלה היא בעבירה והאריך בא תקלה לידה . שהרי היא העלימה שהיא אכלה בעבירה ולכן חסרה ענבים ונתנה לו שלא ירגיש שהוא האיסור ולכן אמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ולא הרגשתי כמו שפירש ביפה תואר כד"ר ע"ש ולדעת אדם היה שאם היה איסור בזה וגם היא טעת לא היה בא תקלה על ידה להכשילו ודוק :

גירסא
הפסוק
ולאדם
אמר
כי
שבעת
לקול
אשתך
וג

היכי מיני למילף על חייבי כריתות שהיא כמות כ"ד ומשני דיעקב אכל מימי אזהר . אם כן לדבריו קיבל יהודא בערכות מה שא"פ היה לקיימו . ואם כן אפשר דס"ל שלא כדעת המרדכי פ"ק האוונין והבא בש ע"ד כס"ר ח"י וס"ל ד כ"י המנדה עצמו בעה"ב שאין לו התרה עולמית ולכך היו עצמותיו של יהודא מגולגלין בארון אף לאחר מותו . אבל לדעת אביו אפשר ס"ל דהמנדה עצמו בעה"ב כ"י לו התרה רק סיבת עצמותיו שהיו מגולגלים הוא מטעם שקיבל על עצמו דבר שא"פ לקיימו מה שהוא בידי שמים וכמו שהפסדים טעם זה גדולי המורים . ור"ב לא יליף אסון אסון לפי דם לשייחודא בודאי לא קיבל על עצמו דבר שא"פ לקיימו . וכו' אזהרלח אזהר יעקב רק על מה דבריה אדם וינהו אזהר ידע בנפשיה כי אפשר לקיים כי רב חילו וכח גבורתו גור אריה יהודא וכמו שכתבו המפרשים רק עצמו היה כי נידה עצמו בעה"ב וכדעת המרדכי הכל נמצא כי ל"ת ביביהו טובא לרובא ודוק .

צח מ"ס שחרב בית המקדש אף על פי שבטילו ארבע מיתות דין ארבע מיתות לא בטילו מי שנתחייב שקילה נופל מן הגג וכו' :

והקשו בתוספתא למה נקט מיום שחרב בית המקדש הלא הסנהדרין בטלו ארבעים שנה קודם שנחרב הבית וה"ל למימר מיום שנטלו סנהדרין וכו' . ותרנו שם בתוספתא כי אף על פי שנטלו סנהדרין מכל מקום כל זמן שבית המקדש היה קיים היו בגדי כהונה מבפרים כמרו"ל אפוד מבפר על ע"ז וכו' נמצא שלא ידון החוטא בדין ארבע מיתות רק אחר החורבן עיין שם באריכות . וזה ר"ב יהודא וטעה אשר זה לדעת אביו דליף אסון אסון יעקב אכל מימי אזהר אף מה דבריו שמים נינהו ואם כן יפלא על יהודא אשר קיבל על עצמו דבר שא"פ לקיימו ואינו בידו כלל וכמו שהבאתי למעלה בסמוך . אבל באמת ר"ב יהודא וטעה בזה בהשאו אחר אשר בגדי החמודות שהם בגדי כהונה של אה"ר ולקחם יעקב מן עשו כגודע היה עבור כי הפגיו כהונה מכפרים כתיובן הראשון בתוספתא כאן . אך למסקנא בתוספתא לא קיימא הכי כי באמת הגדי כהונ"ל היו מוכפרים רק על הערבנות מה שכל ישראל ערבים זה לזה אבל החוטא בעצמו לא נתכפר בגדי כהונה ובאמת מה שאמר מיום שחרב בית המקדש לאו דוקא עיין שם באריכות ולכך הצור תמוס פעלו שהיו עצמותיו של יהודא מגולגלים בארון כדעת הפוסקים שקבל על עצמו דבר שא"פ לקיימו כי פניחש ונתחייב מיתה דכ"י שמים וקרהו אסון בדרך לפי שהטן מקטרג בשעת הסכנה וכדליף ביהושלמי .

גירסא
הפסוק
ולאדם
אמר
כי
שבעת
לקול
אשתך
וג

צד מאי איבא בין אביו לרבא . איבא בנייהודו שהכל תדומה לאביו פטור ולרבא חייב :

פ"מאי איבא בין אביו דליף אסון אסון דחייבי כריתות פטורין ורבא דליף מפסוק ונתתי פני באים ההיא והכרתי אותה אמרה תורה כרת שלי כמיתה שלכם מה מיתה שלכם פטורין התשלומין אף כרת שלי פטור מן התשלומין . ולעג"ג דטובא איבא בנייהו לדין דמאן דליף אסון אסון מיעקב ז"ל דס"ל דיעקב אזהר אף על מה שהיה בידי שמי וכדמשני על מה דפרי' רב אחא ממאי רבי אזהר יעקב לבינה על צוים פחים דכ"י שמיסנינהו ולמא על אריה וגבי דכ"י אדם ינינה ואם כן

גירסא
הפסוק
ולאדם
אמר
כי
שבעת
לקול
אשתך
וג

עבודך בני כולנו אשמים אנחנו הננו עבדים גם אבותיך
 יוסף הנדיק מדת הדין כי אף אם נתחייב כנינון בדיני אמים
 הערבו פטורי כי בגדי כהן מכפרי עליה ולכן נעבד פורשיר
 דיליה והוא על בגדי החמודו כי הם מכפרי על הערבו ואמר
 תלילה לי מעשות זאת רק האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא
 החוטא בעצמו אשר הסביב עליו להיות נמסר למלכות הוא
 יהיה לי עבד ואת עלו לשלוי עלי אינם מכפרי הכנולי הכנול
 ולכן סימון במדרש כל העבדים הפכו פניהם ומי עמד כנגדו
 הערב שנאמר ויגש אליו יהודא לפי שהעבדים שמעו
 התשובה נצחת מה שהיבם יוסף הפכו פניהם אך יהודא
 הערב נעבד בנינו ולדודיה הוזהר כי בגדי כהונה מכפרים
 גם על החוטא עצמו הוא עמד כנגדו להציל בנינו לכן נאמר
 ויגש אליו יהודא ודוק

פרק נערה

צו כי הווא אהי לקמיה דרב יהודא אמר יאורד ילדה ואבני
 מתא שריא :

פיראם אחד שלא רצה לזון את בניו אמר רב יהודא כן יאורד
 ילדה פרה זיל תנין ילדה והשילה פרהסתם על בני העיר כל
 לכך דומה אותו לתינוק ונחש לפי שאין הקדוש התולדה לא כפו
 לאותו אדם להיות זון בניו כיון שהתקינו שיהא אדם זון קטני
 קטנים עד בן שש ותרצו בתוספת דהכא היה הקטן יותר מבן
 שש והנה הנחש מוליד לשבע שני ומאז התם בכבודו שבתחלת
 שבע מולדת נמצא ששיפולה עכשיו רק ששה גנים וכשילדה
 משלת פרהסתם על בני העיר כמו כן הווא גברא אינו רוצה
 לטפל אחר תקנת חכמים כשהוא יותר מבן שש ודומה לנתם
 ודוק :

צו ורואה בניו לבניך שלום על ישראל אמר ריביל ביה
 שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתו לדי
 חליצה ויבום רש בר נחמני אמר כון שבנים לבניך שלום על
 דיני ישראל דלא אתו לאנזוי :

פרש' זל כיון שבנים לבניך וכו' דלא אתו לאנזוי מי הקרובו
 קודם לנחלה והקשו בתוספת הלך אף אם בנים לבניך
 שלום על דיני ישראל כי ביוקום שאין בן הבת יורשת וע
 ובאין הבן שחל למת לא הקשו התוספת כן על ריביל הלך אף
 אם אין בנים רק בנות אשתו פטורין התקנה ומן היבום
 וביותר נפלת היא בעיני מתא כאמר בגיגרא ה' הזעלה
 של בנים לבניך כי שלום על ישראל הלך אף אם ישו הבני בחדם
 שאינו יורד חלקים והיה שלום על ישראל כל עפי' מה
 דאיתא בכמה ספרי הקדמונים ובספר הוזהר כי הנדיקים ותת
 אונם גריכוס לפריה ורביה ועלייהו חאמר כה אמר ה'
 לסריסוס וכו' ונתתי להסיד ושם סוב מכניס ומבנות ותולדותיהן
 של נדיקים מעט ואחיל רמיא על ת' חשמת בלא בנים
 או אשתו גריכוס להתייבם או לא והשיבו ד' ויסי כי אף
 אשתו גריכוס יבום כי אף שזה קיבום או התלינה אינה באה
 לתועלת הגפש נדיק ההוא מה' מושיל למי שמת
 בלא בנים ואין לו אחים להכניז ממנו להקים עם אחיו בישראל או
 היבום או החליז' היא תועלת לגפש האבות ההוא וכו' תראה
 כי גחולי מעשה האדם יש אחד גדול בדורו ואין שני לו בדוגמתו
 גם בן און לו כי זאת היתה זאת שימות הנדיק בלא בנים
 ונרצחה אשתו שתתיבם וכו' היבום גאולה תהיה לאיזה נפש
 נידח בעו' הכנול נמצו למדן כי הנדיק והת'ם
 ח' ככלל לפריה ורביה ותולדותיהן הם מעשים טובים ולכן
 ארול' זה בירך את אברהם בכל שהשליטו בידו לא שלא היה
 לו בת אחרים אומרום בת היה לו ובעל שמה דלכאורה
 יקשה למה ליה למימר ובעל שמה להוציא המקרא מידי פשוטו
 נמצא קרא אתי לא שמועין שנתברך בכל ואף בת היה לו לקיום

פרק אף על פי

צו אמר אבני דא מילתא דאמר רבנן אפילו
 בעית בכוחא לא לישרי אינש סמיח רביה
 לאו משום דמדתי באפקיותא אלא משום דלא מסתייעא מי' תא
 למימר דהא אנא הווח נמינא להא דרב ושמואל וא"ל לא
 אסתיעא לי מילתא למימר :

ופירשו התוספת לאו משום דמדתי באפקיותא ונפקא מינה
 היכא שהרב מוחל על כהורו דשרי אפילו הכי לא זורה משום
 דלא מסתייעא מילתא אס רבו אלו וכו'
 נפלתו מאהרז ל' בני בני אהרן שלא מתו אלא על שהורו
 הלכה בפני משה מאי דרוש ונתנו בני אהרן ההבנים חש על
 המזבח אעפי' שהאם יורדת מן השמים מנוה
 להביא מן הדיוט והתם הזרחה היתה אמונית אך כזה
 יש לתרץ לדעת התולא הורו כהלכה לפי שהקריבו במזבח
 פנימי ושם לא שייך הדרוש שמונה להביא מן הדיוט כי
 צפנימי לא היה יורד חש מן השמים לקטרת דק' מערכת
 שניה של מנוח החיטון לקטרת ואם כן מייתי ראי' מאי דרוש
 להביא הדרוש כיו' שיש בהורחה ושפיר קאמר לא מחו בני
 אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן כי השעות
 נמשך אולם מה ששעו חכמי הדור כמותם בהורחה זה בל
 על שהורו הלכה בפני משה רבן וכדאמר אבני דלא מסתייעא
 מילתא לתלמוד להורות צראוי בפני דבו ולכן אמר לשון
 שליכה לא מתו אלא על שהורו והא קרא מפרש בקרפתם
 לפניהם שעל ההקרבה מתו אלא שכל מה שחשאו בקרבתם
 בהקריבם אש זרה הוא על שהורו הלכה ולכן ארול' במדרש
 בחוריו אכלה אש צתולותיו לא הוללו שדרש על גדת אביהו
 בחוריו אכלה אש למה לפי שבתולותיו לא הוללו שלא נשא
 גשים שזה קשית המדרש שכל עונם היה שבעשנא אף כי
 שגבו בהורחה לפי שלעון זה מורד היו שהורו הלכה בפני רבן
 וע"ז עשו וכבר ידענו עונש המורה הלכה בפני רבו און
 לשאול בלא ולד וליף מיהושע דכתיב אדוני משה בלאם ובתי
 מן כננו יהושע בנו וא"כ בחוריו אכל' אש למה היה די להם בעונם
 שימותו בלא בנים לכן אמר לפי שבתולותיו לא הוללו שלא נשא
 גשים

ביאור
 הגירסא
 לא מחו
 בני
 אהרן
 חלז על
 שהורו
 הלכה
 בפני
 רבן
 וכו'

מסכת בתובות

שנים וז' כלאוהו היו מתים בלא כניס לכה בחורו חלה
אם חק מהודות אוחל צ"ע אורה הלכה כפני רבו כי
פשוטה פורה בורים זה היתה הודות חמת וגם עלי כעצמו
אמר וימר שפיר קאמרת מיהו מורה הלכ' כפני רבו חמה וכו'
ופ' ודוק :

אט הכל השהי' בפני השמש חוק ממשד ויין וכו' רב
פשא אמר אפילו תסרא דהנוניתא • בללא
דמילתא כל דאית ליה דוחא ואית ליה קיורא :

מעט
על
חזרה
שכת
חן
עז
הדעת

מזה יש ללמד זכות על יצר בפיו זה אדה"ר אשר חבל מן העין
אחרי אשר שמענו גם ראיו גם ודע בדרך הראשון התכלות על
חטא חסד כי לא ידע ונעלם ממנו חידו העין הנאמר עיין שם
בארבות • ואף כי היה להחמיר אספק לאסור כל
האילנות הן כעצמו אחרי אשר היה כפועל בפרס כדודע • לא
הוגדע ממשרה הבית שאין משהין בפניו כל דאית ליה רוחא
וקיורא לנ' דגפן היה • ואף כל מה שנאסר לו לא נאסר לו
רק עד הליכה וכמו אהר"ל מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא
עמדת בניוויך שלשה שעות כי בעשירי סרח ולערב היה
מקדש על היין כדודע ע"מ אפסר דלא היה מצי לאקמי אנפשיה
אף שעה קלה וכמאמר כמה תבא דאמרו • אי לא הו' יהבי לי
אסתכני לבן כסמון לזה אמרי הכי תרו חסידו דהו' ספון חבל
מין ומין רק מר קדים ספיו ומר מאחר ספיו קדים ספיו חליהו
מסתעי בהדיה דמאחר ספיו לא מאתעי חליהו בהדיה עיין
בה"א שנתן טעם למה היה חליהו מקפיד בדבר הזה • ול"ט
עפ"י מה שכתבנו למעלה ולפי מה שדרשו רז"ל ב"ר בפסוק הן
האדם היה כאחד ממנו בחליהו הנביא ומה גם הבא בסוד ה'
ליראיו ידע כי פנחס הוא חליהו בשמת כדב ואכיהו והוא נפש
חדש ורונה בקיומו לתרץ מעשיו שהקדים לאכול ולא עמד
בציוויו שלשה שעות וצריך לתרץ מעשיו כי יכול להסתכן אפילו
בשעה קלה לבן קדים ספיו חליהו מאתעי בהדיה כי נדקו
מעשיו לדעתו של זה • ומאן דמאחר ספיו לא מאתעי
חליהו בהדיא כי לדעתו מחייב את הובא ודוק :

אמר רב אבהו שוברת חצי גופו של אדם שנאמר
ואחה הן אדם האנח בשברון מתנים •
ור' יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אלך על
מה איתה נאנח ואמרת על שמי עה"ב באה ונסם כל לבוג' •
ודב גפיה בתיב ונסם כל לב שאני שמועה דבית המקדש
דתקייא טובא :

מה שיש לפתול בזה עיין בפסד אהבת עולם כי כפר קידמני
הנחון הספרדי החלגו יז' למה שכונתי לדעתו הגדול ואנח
עבד דבריייתא נקייטנא לשאלו מ"ט דר' יוחנן דיליף חמה
דעלמא מאנחה דבית המקדש דתקייפא טובא •
אומר חצי העשירי מה דאחמך בסמוך פלוגתא דרב ור' יוחנן
במחנותין דתני תלמידים יוצאים לתלמוד תורה שנים ושלוש
שנים שלא כרשות • ופריך בגמרא כרשות כמה אורחא
דמילתא • אמר רב חדש פאן וחדש בביתו שנאמר לכל
דבר המאכלו הכאה והיוצאת חדש כחדש וגו' ר' יוחנן אמר חדש
פאן ושנים בביתו שנאמר חדש יהיו בלבנון ושנים חדשים בביתו
ופריך בגמרא רב מ"ט לא אמר בר' יוחנן שאני התם דאפסר
ע"י אחרים פרש"י וז' דהאי קרא דר' יוחנן שזה היה גבי בנין בית
המקדש שהיו רבים עושי המלאכה וסני ליהו חף אס היו שנים
חדשים בביתם ובאמת ראשים היו להיות חף חדש פאן וחדש
בביתו • ע"ב תורף דברי הגמרא ורש"י ז"ל והנה ודאי
פלוגתא דרב ור' יוחנן כמה חדשים ראוי להיות אדם מביתו
שיבא הכא אמתיותן דת"ח יוצאים לתלמוד תורה שנים
ושלוש שנים שלא כרשות • אבל פלוגתא דאנחה
שוברת חצי גופו או כל גופו מי הכיחם עד הלום ומה להם פה •

חבל כל דשפיר פאמי להדרי כי מתק פלוגתא אנחה אכונרת
חצי גופו של אדם יתבאר פלוגתא מ"ט דר' דהש כאן וחדש בביתו
ומ"ט דר' דהש פאן ושנים בביתו לכל חד חזיל כאיסתיה ורב
לפעמייהו יד' לטעמיה ידודו ז"ל לר' יוחנן דיליף אנחה דעלמא
מאנחה דבה"מ חף דתקייפא טובא ז"ל דנגד זה ה"ל אנחה
דבה"מ אבילות ישניה ופ' ולמד כי אנחה דבה"מ גריעת
מאנחה דעלמא כעובדא דגוי וישראל דהו' חזלי בהרחה ולא
מצי גוי לסגויי בהדי ישראל ופ' וזה נלמד לר' יוחנן כי כבר נודע
אבילות דבית המקדש קודם שנחרב מהא דס"ל לר' יוחנן חדש
פאן ושנים בביתו • לפי מה שנלמד לר' יוחנן מזה

הפסוק חדש יהיו בלבנון ושנים חדשים בביתו ולמה לא אמר
כבר שלפך היו שנים בביתו לפי שאפשר היה ע"י אחרים לעשות
כי רבים היו עושי המלאכה חלף ז"ל שאם היה נאפשר להיות
רק כאן חדש ובבית חדש היו משלשים חלפים שלמה שלמה לכל
חדש עשרת חלפים כדו שיהיו רק חדש פאן ושנים חדשים
בביתם יהיה לחלקם לשני חדשים ע"י חלפים לכל חדש ויומר
מלאכתם מהר • ואפתי קשה דלמא לבן לא שלח
למלאכה ט' חלפים לכל חדש לפי שדע שלמה נפי חסרון
שבעים חלף גושא סבל ושמיים חלף חונכ בהר למור המלאכה
במהירות כ"כ ושלם שלמה בחכמתו כי כל העושי מלאכה ימרו
מלאכתם כפעם אחת • חלף ז"ל לר' יוחנן כי לא ביקש
שלמה לבנין כל בעלי מלאכות שימרו מלאכתם באחת כי
שבעים חלף ושמיים חלף סמינה אותם למלאכה •
היה לפי דעת הגאון כפר מגלה עמוקות נגד ת"י שנים שיעמד
בית ראשון שבת"י שנים עולים הימים משפר ק"ג חלף לכך
נתן שלמה לבנין המקדש ק"ן חלף בעלי מלאכות ובהמת
לא רצה לכוונם להיות המלאכה דיים שיסלימו הבעלי מלאכה
לפי ערך מספרם • פלא' לפי מלאכות
לזמן הקצוב וא"כ מה שחבר שלמה שלשים חלף לכל חדש עשרת
חלפים כדו שיהיו חדש פאן ושנים בביתם נמצינו למדן מהא
דס"ל לר' יוחנן אנחה שוברת לכל גופו של אדם נלמד דהש ח'
כאן ושנים בביתו ויליף מבית המקדש משום שהיתה אבילות
ישנה • ורב דס"ל חדש פאן וחדש בביתו ומפרש לקרא
דבית המקדש חדש יהיו בלבנון ושנים בביתו מאס דאפסר היה
ע"י אחרים • ס"ל שלפך לא צוה שלמה לט' חלפים
לכל חדש משום שעושי המלאכה היו מבוזים שימרו מלאכתם
כפעם אחת ולפך העמיד שבעים חלף גושא סבל ושמיים חלף
חונכ בהר לפי ערך המלאכה ובאמת לא היו יודעים כמה יהיה
הכה"מ קיים ונחפז שלא היתה אנחה דבה"מ אבילות ישנה ולכך
לא יליף רב בר' יוחנן מאנחה דבה"מ דכיון שאין בבה"מ אבילות
ישנה לא מצי למילף מינה משום דתקייפא טובא • כנלמד
ודוק :

קא רבי איעבק לגריה בר' חייא ביטשא לכחב בתובח
נח נפשה דרביחא • אמר רבי חז' פסולא
איבא • יתבוועיינו רבי אחי משפטיה בן אביטור חייא
אתי משפעה אחי וור :

פרש"י ולא היתה בת הבאה משמעי הונגת לישא בן רבי אשהיה
תורע מלכים והיה לא היתה בת מלכים • והקשה בה"א
וכי מפני שלא היתה בת מלכים לא היתה הונגת לבן רבינו •
וגם בעיניו יפלא דלא מצינו שיהיה ר' יוסי בן זמרא מורע פית
דוד • אומר חז' דהכא שהמליכו לדוד הוא הקטן ואחיו
הדולי מצנו במאסון המלוכה ובמאמר שמשלהבני' גם בזה לא
בחר הו"א מעשיהם גרמו להתרחק מן המלוכה לכך אמרו
פסולא איבא והקפידו מן השמים שלא לזווג יחד כי מעשה
דוד היו גדולים ומעשה אחיו חכל באמת אס היה נמנא
מורע כשר כמו זרע בית דוד חף שלא היו עלבוס כודאי
ראשים הם לידבק בורע מלכים ולדבר זה כל ישראל בני מלכים
הם • חף וחת היא כפלא כעיינו דברו שלמי אמר רבי חז' חז'
אחא

אחא רב הונא להכא אבא מותיב ליה לעיל מיני דאיהו מיהודא ואבא מבנימין ומפרש ביפה מראה אף כי גס רבי היה מיהודא לא היה רק מנח אמו מיהודא ואיך דקדקו מן השמים במשפחת אס שלא להדבק עם ר' חייה דאמי משמעו אחי דוד ודוק :

קב פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בני רב אחא לפוח קמיה אמר ר' אבהו ויהרר איל . חוח מכסף מאנח אל בני רעה קונך יש בך מעיקרא כתיב חביאמו ותשעמו ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש וגו' :

הנה לבאורה אין המשל דומה למשל בוודאי המקדש הוא אפריון אשר עשה לו העלך שלמה והוא החופה של הקבר עם ישראל . אך מה ביטול תורה היתה שם נזה שהוקדש זמן החופה והנישואין כל עפי' מה דאיתא במד' ל שלבך כתעבבו ישראל ארבעים שנה במדבר כדי שילמדו התור תחלה קודם בנייתם לארץ שאחר שיבאו לארץ יהיה כל אחת פונה זה לזיתוהו לכרמיו וכו' ולפי' מהאי טעמא אפשר נומר שלבך עלה במחשבה לפני הקב"ה לעשות מקדש אחר ביאתם לארץ כדי שלא יבטלו מתורתם לעסוק בבנין בית המקדש וכמו שאר"ל במגילה גדול תלמוד תורה יותר מבנין בה"מ שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ומנשה שלא רצה עזרא לבטל מלימודו עבוד בנין בית המקדש לבך אמרו תביאמו ותשעמו בהר נחלתך ואח"כ מקדש אדני פוננו דרך כדי שילמדו מתחלה התורה במדבר ואח"כ יעסקו בבנין . ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש ויהי הקב"ה שיעשו מקדש במדבר אף כי שם היה ביטול תורה נמצא כי דעת קונך יש בך ודוק :

קח רע"ק דעיא רבן כלבא שבועהוה :

פרסי' ז' לעשיר היה מעשירי אי' ונקרא כלבא שבוע שכל מי שנכנס לביתו רעב יצא כשהוא שבע עכ"ל . כא ללמדנו שלא תאמר כי סתם רועה פסול ועיין בסמ"ע סימן ל' ד' וס' ת"ט כח"מ משמע שגם בנהמה גסה נמי פסול אך הכל תלוי בדעת האדון כמאשר"ל בהמותיו של אברהם יצאו וזמותו שלא ירעו בשדות אחרות ואם האדון מקפיד על הגזל בודאי רועה לא יעבור כי אין אדם חושב ולא לו לבן אמר רע"ק רעיא דקן כלבא שבוע הוה שנקרא כלבא שבוע שכל מי שנכנס לביתו רעב יוצא כשהוא שבע ואם ימון שלו שונא ק"ו של אחרים לבן היה רע"ק רועה שלו ולא של אדם אחר ככל' ודוק :

קו ה"ד מעשה בר' יוחנן בן זכאי שהיה רובב על החמור ויוצא מירושלים . ואחר בה אחת שהיתה מלקטת שעורים וכו' אל רבי פרנסני אל נתי מי את . אל בת נקדימו בן גוריוני אני . אל בתי ממון של בית אביך להיבן חלך . אל רבי לא בדין סתלין סתלייא בירושלים מלח ממון חסר וכו' :

פרק מיציאת האשה

הנה למאי דפרך בגמרא בסמוך ונקדימון בן גוריון לא עביד זדקה והתניא אחרו על נקדימון בן גוריון שהיו מניעין לו כלי מילת ובאין עניים ומקפלין אותו לאחריו . ומשני לכבודו הוא דעבד . למה לא אמרה הריבה זה הטעם כי מה שעשה זדקה עשה הכל לכבודו ומה שיביא מלח ממון חסר להכא שהרי באמת עבד זדקה רק לכבודו הוא דעבד ועיקר חסר בתשוכתה . נראה לפי שהשאל היה ריב' לא היתה יכולה להשיב זה הטעם כי לכבודו הוא דעבד . והוכרחה להשיב כתיורן השני בגמרא כדנצי למיעבד לא עבד לפי שהגאון בח' פירש כאן על מה דמשני נקדימון לכבודו הוא דעבד כי גרע זה מהאומר תנו סלע לנדק' בשביל שימיה בני כי כאן הוא להתייהר ולפי מה שמצינו לריב' בכ"ב פרק השותפין משמע שגם זדקה להתייהר מקרי זדקה . כמה שאל ריב' לתלמידיו מאי דכתיב זדקה תרום גוי וחסד לאומים אטאת . נענה ר"ג ואמר זדקה תרום גוי אלוי ישראל . וחסד לאומים אטאת כל זדקה וחסד אשה עובים אטאת הוא להם לפי שאין עושין אלא להתייהר בהם וכו' . וריב' אמר אפכא דתינא ריב' ז' אומר כסא שטא מכפרת על ישראל כך זדקה וחסד מכפרין על א"ה נמינו למירין שאף שעושין להתייהר מקרי זדקה ולכך שאלה בתי ממון של בית אביך להיבן חלך הך שגם הוא ידע כי לכבודו הוא דעבד . רק לשיטתו אין עבירה בזה . לכן השיב כתיורן השני כדנצי למיעבד לא עבד כי מלח ממון חסר ותלתה הדבר כמיעוט הזדקה ודוק :

קד קרי עליה רמי בר חמא והחוט המשולש לא במהרה ינתק זהר' אושעיא בנו של ר' חמא בר ביסא :

בספר תאנה לעיניו הקשה למה לא חייתי קרא דלא ימושו מתיך וגו' ל' לפי דתמן תנינן בעדיות האב וזכה לבן בניו בחכמה וכו' איתא בתוספתא דעדות וז' וחכמים אומרים עד הפרק עד שיגיע לעשרים שנה . אבל משהגיע לפרק אס זכה וכה לו ואס לאו חין האב וזכה לו ע"ש והנה מה שאר"ל כל שהוא ת"ח וכו' ת"ח וכן כנו' ת"ח שוב אין היתורה פוסקת שנאמר לא ימושו מתיך וגו' הוא כשהדור השלישי כבר זכה להיות ת"ח שהוא לאחר עשרים שנה שכבר זכה לעצמו . אבל אם הדור השלישי לא הגיע עדיון לפרק ואפשר שלא

קב פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בני רב אחא לפוח קמיה אמר ר' אבהו ויהרר איל . חוח מכסף מאנח אל בני רעה קונך יש בך מעיקרא כתיב חביאמו ותשעמו ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש וגו' :

הנה לבאורה אין המשל דומה למשל בוודאי המקדש הוא אפריון אשר עשה לו העלך שלמה והוא החופה של הקבר עם ישראל . אך מה ביטול תורה היתה שם נזה שהוקדש זמן החופה והנישואין כל עפי' מה דאיתא במד' ל שלבך כתעבבו ישראל ארבעים שנה במדבר כדי שילמדו התור תחלה קודם בנייתם לארץ שאחר שיבאו לארץ יהיה כל אחת פונה זה לזיתוהו לכרמיו וכו' ולפי' מהאי טעמא אפשר נומר שלבך עלה במחשבה לפני הקב"ה לעשות מקדש אחר ביאתם לארץ כדי שלא יבטלו מתורתם לעסוק בבנין בית המקדש וכמו שאר"ל במגילה גדול תלמוד תורה יותר מבנין בה"מ שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ומנשה שלא רצה עזרא לבטל מלימודו עבוד בנין בית המקדש לבך אמרו תביאמו ותשעמו בהר נחלתך ואח"כ מקדש אדני פוננו דרך כדי שילמדו מתחלה התורה במדבר ואח"כ יעסקו בבנין . ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש ויהי הקב"ה שיעשו מקדש במדבר אף כי שם היה ביטול תורה נמצא כי דעת קונך יש בך ודוק :

קג אויל ותיב תרתי סרי שנין בני רב :

כאן נדחק בח"א על כמה פעמי' האומר כאן בהני תנאי ואמוראי דיתבי תריסר שנין בני רב ואניס עשר אנו מי ודע . ל' למה דאפסיקא הלכתא בגמרא וש"ע בא"ע סימן ע"ו עונת הפועלים שתיים בשבת וכו' והספנים אחת לששה חדשים וזיוו חכמים שלא ישא אדם יותר מארבעה נשים נמצא מנייע לספן עונה לכל אחת מנשיו פעם א' בשתי שנים וזה התיורן אבמים כי אדעת' דהכי נכבה ואף כי במשנתנו הוא עונת הספן א' לששה חדשים מ"מ אס נשא ארבע נשים מנייע לכל א' עונה רק פעם א' לשני שנים . ואם התלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלש שנים שלא כרשות כמה דתינון במתניתין אס היה לת"ח ארבעה נשים מנייע עונת כל א' פעם א' לתרתי סרי שנין לבן היתרה להם לבטל עונתן למיתב תרתי סרי שנין בני רב אס הוא ברזונה כי עד ר"ב שנים הוא מתקנת חכמים ואף שאמרו בגמרא למעלה אורחא דמילתא חדש כאן וחדש בנייתו זה קאי אפועלים ולא על ת"ח ועיין בתו' זכא' . ולת' ח' מתר מדינא תרתי סרי שנין ככל' ודוק :

קד קרי עליה רמי בר חמא והחוט המשולש לא במהרה ינתק זהר' אושעיא בנו של ר' חמא בר ביסא :

בספר תאנה לעיניו הקשה למה לא חייתי קרא דלא ימושו מתיך וגו' ל' לפי דתמן תנינן בעדיות האב וזכה לבן בניו בחכמה וכו' איתא בתוספתא דעדות וז' וחכמים אומרים עד הפרק עד שיגיע לעשרים שנה . אבל משהגיע לפרק אס זכה וכה לו ואס לאו חין האב וזכה לו ע"ש והנה מה שאר"ל כל שהוא ת"ח וכו' ת"ח וכן כנו' ת"ח שוב אין היתורה פוסקת שנאמר לא ימושו מתיך וגו' הוא כשהדור השלישי כבר זכה להיות ת"ח שהוא לאחר עשרים שנה שכבר זכה לעצמו . אבל אם הדור השלישי לא הגיע עדיון לפרק ואפשר שלא

מסכת בתובות

קח בכה ויבז ואמר אשריכם ישראל בזמן שאחם עושים רצונם של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם וכוונתן שאין עושי רצונם מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה

פירושה דהאי אשרי לא ידענא מהוה אשריכם ישראל שהוה מוסרין ביד בהמתן של אומה שפלה כל בהקדים מה שארזו בחגיגה בפסוק וארז והנה רוח סערה באה מן הצפון להיכן חזל אמר רב יהודה אמר רב שהלך הקב"ה לכבוש כל העולם תחת יד נבוכד נצר הרשע וכל כך למה כדי שלא יחמרו א"ה ביד אומה שפלה מסר הקב"ה בגוי אמר הקב"ה מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי ע"ז עונותיהם של ישראל גרמו וכוה עניתי וחמרתיו שזה כוונתו ר"ל

במדרש כי ה' הוה יכול על מן ת"ל על רוב פשעים לפי שהגאון בא"ח הקשה בחגיגה במרא ה"ל שהלך הקב"ה לכבוש כל העולם תחת יד נבוכד נצר שלא יחמרו ביד אומה שפלה מוסר בגוי הא אמרין בחלק שבפסוק שלש פסיעות שהלך ר"ל להחזיר האגרות שכתבונו שלם לחוקי שלם לאלהא רבא זכה לכל הכבוד הזה ותיירך הגאון ה"ל שבפסוק שלש פסיעות זכה למלך על ישראל אבל מה שהלך הקב"ה לכבוש כל העולם הוא כדי שלא יחמרו ביד אומה שפלה מסר בגוי נחזור לראשונות שאמר הקב"ה מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי ע"ז עונותיהם של ישראל גרמו כי הם מחויבים גלות ונדין לכבוש כל העולם לעצמות צריה לראש כמבואר גם באריכות בתו"כ א"י

פירוש המדרש כי ה' הוה יכול על מן

כבר מן הקב"ה וסוב אינו חייב לוונס' כמאמר הנביא הוסיע כי זנתה אהם הוסיפה הורתם כי אמרה אלכה אחרי מאהבי כותני לחמי ומימי צמרי ופשת וכו' והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לך הדגן והתירוש ר"ל כי הם סבורים שכבר נתגרשו ממני והשפעתם הוא מכובדי השמים ומזלות שלהם אשר הלכו אחריהם כמאמר הנביא מעתה תדלגו לקטר למלכת שמים חסרנו כל והם בעוה קבלו המול לאלהים ואמרה אלכה אחרי מאהבי כותני לחמי ומימי כי השפעתיו מהם והקב"ה מכריז ואומר והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה הדגן והתירוש שאני הוא הון אותם כי באמת לא נתגרשה ממני כמאמר הקב"ה חיה ספר כריתות לכך יפה שאלו הנביאים הגידה לי שאהיה נפשי איכה הרעה איכה תרבוץ בגלות אחרי יסויו ישראל בגלות ויהיו מגורשים מן הקב"ה ולא יהיה חייב במונותיהם איכה ידעו ואיכה ירגזו משיבס רוח הקדש אם לא תדעו לך איפה בגשים שאני ממשיך כאשה שבעלה חייב במונותיהם ואלא לא תדעו לך ותפרוק עול באמרה גירשתני ונאשה שגירשה בעלה וכו' ולא תדעו לך זאי בעקבי הצאן ודעו גוייתך על משכנות הרועים במעשה אותה ריבה שתהיה לוקטת מאכלך מבין טלפי סוסים כי לפי דברך טוב לימי חייב במונותיך ולא אמרו ר"ל הרעותי מעשי וקיפחתי פרנסתי אחרי שהרעותי מעשי באמר כי מגורשת אני בואת קיפחתי פרנסתי ודוק

קט מר עוקבא ח"ל עניא כשיבנותיה דהוה רגיל כל יומא בשדי לה ארבעה זוזי

כ"ל דזויו מספר מחצית השקל לכפר על נפשו דזה ידוע כי מחצית השקל הוא שני דינרין לפימה שתרגם המתרגם על שקל סלע וזו מדינה הוא חצי דינר חלק שמיני שבסלע זורי כי זו מדינה הנקרא בשם סלע האמור בתורה הוא סלע שיש בו ארבעה דינרין כפרשי"ל בכתובות פסק אע"פ על הא דאמר אביי חמשים זוזי פשיט ע"ש נמצא לפי ארבע זוזי מדינה הוא חצי סלע שהוא שני דינרין והוא מחצית השקל כי שקל הוא סלע כדעת התרגום כנלע"ד

קי מר עוקבא הוה ליה עניא שבנותיה דהוה רגיל לשרוי ליה ארבעה מאה זוזי כל מעלו יומא דביפוא

כ"ל גם בזה ליתן טעם על אותו דרוך שנתן מספר תזווי כל מעלי יומא דכפורי לפי שמספר תזווי הוא משקל דס הנפש כי הדם בגשפ יכפר לפי מ"ש התו בשם רבנו חננאל בס"ק דקוטה כי רביעית הדם של אדם עולה משקלך ה' סלעים וכוונת דף כ"ב תנין ב"ד שלאחריון אמרי חצי קב עגמ' וחצי לוג דס לכל רובע עגמות ורביעית דס לתרומה ולקדשים אבל לא לזויר ועשה פסח פרשי"ל כי חצי לוג דס וחצי קב עגמות הוא ודאי ממצוא באהל בנות עגמו ואף לסתור ויין קורח ולטמאות ועשה פסח אבל רביעי דס וסובב הקב עגמות משמאים באהל לענין תרומה וקדשים אבל לא לסתור יין כוונת ולטמאות עשה פסח לא רצו חכמים להעמיד על דבריהם להיות רביעית דס ורובע הקב משמאים כי אם בחצי לוג דס וחצי קב ע"ש באריכות כינצא בנחשיב לערך חצי לוג דס שהוא דס הנפש לכל דבר משקלו חמשים סלעים לפר"ח וזו מדינה הוא שמינית שבסלע זורי נמצא כי חמשים סלעים של תורה הוא ארבעה מאה זוזי מדינה וזה נתן משקל דמונפאו פסא הטורה דקתנו עומדת לעד לחיי עולם הנא

קיא שלח רבענו לרב הונא הונא חברין שלם כי אחיא האאתתא למקד אנבה עישור נבסין הוה יהיב רב ששת קמיה אל זיל אימא ליה ובשמתיה יהא מאן דלא אמר ליה עני ענין מסקרקעי או ממטלטלי ומאן זתיב

בימדה ברישא . אול רב ענו לקמיה דמר עוקבא אל חזי מר
היבא שלח לי רב הונא ענו ענו עור מרוח דשלח לי לא יענא
מאי ניהו . אל איבא לי איזי גופא דעוכרא חיבא הוה . אל
גברא דלא ידע מאי ניהו מרוח שלח לרב הונא הונא חבדוי :

בוו אנו גריכוס לדברי אגדא כדי ליטעה זאף כי הדבר נפתח
בגדולים לפרשו הגמרא אנה עני בתרייהו . ונפתח
בראשונה מה שהבינו רב הונא ענו ענו עור מרוח דשלח לי לא יענא
ומאן יתיב בי מרוח ברישא אף כי דברי קתורוי היו מש צל
דהיו קרובים בענין שאם היה יודע מאן יתיב בי מרוח ברישא
היה יודע הדין פשוט אם מנבין אותה ממקרקעי או ממטלטלי
לדעת רב ענו ענו אף באשר כי לא ידע מאי ניהו מרוח שלח ליה
האין הוא סובר ממקרקעי או ממטלטלי כי מתוך שאינו יודע
מאי ניהו מרוח גס זה נעלם ממנו ממה להגבות עישור
נכסים לדעת רב ענו . כי זה נודע שפק של הדין אם מנבין
עישור נכסי ממקרקעי או ממטלטלי תליא בהא אי נימא בת
בעלת חוב הויא . או יורשת הויא . דאי בעלת חוב הויא
כמו דמנו לבעל חוב לסלקוי כווי וא צ להגבותי ממקרקעי
כמו כן מנבין לבת עישור נכסים ואי בת יורשת הויא לא מנו
לסלקוי כווי או במטלטלי כי יס לה חלק בקרקעות כמו הנכסים
בעישור נכסים שלה . והנה אי בת יורשת הויא מניין למפוט
ממה שמקרא מלא דבר הכתוב ונתתי אותה לבס מורשה
שדורל שבעה נמשלו ישראל לבת שנטלו עישור נכסים
שבעה אומות משבעים . ולע רב שיהיו נקראים כניס ולשון
זכר כמה שנאמר שירונה שיר חדש אז יהיו חבובים ככן לירש
כל הנכסים שהם כל השבעים אומות . אף בירושלמי מפרש
דלכך נקרא חיי מורשה לפי שיוצאי מצרים נתחלקה הארץ ואף
למ ד לבני הארץ נתחלקה מ' היו מחזירין החלקים שלהם
כאלו ירשו מאבותיהם ולכך נאמר ונתתי אותה לבס מורשה .
נמצינו למדין אם נפרש כי מורשה הוא לשון ירושה יש להסתפק
אם נקראת ירושה נמשל שדי היתה ירושה מגד עישור נכסים
מן הק' בה . או שהיא ירושה בפשוטו כדעת הני תנאי הג' .
ועכ' אם נא' כי נקראת מורשה ע'ש עישור נכסים ש' מ דבת
ירושת הויא . אף בירושלמי מפרש להאי קרא ונתתי
אותה לבס מורשה א'ר הושיא כל מקום שנאמר מורשה הוא
לשון דיהא . ומפרש ביפה מראה שלשון מורשה הוא פגם
וחפרון כמו בחולין מורשא קמח מחליש וכו' . אף כאן מורשה
הוא חסרון לפי שלאברהם ניתן עשרה אומי ולא נתן לישראל
דק שבעה אומות נמשל מורשה הוא לשון חסרון . והקשה
בירושלמי הא כתיב תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב .
ומשני לית דיהא סגיא מינה בתר דלעי משכח פי' גס זה מורשה
הוא חסרון לפי שאחר שלומד התורה משכח פי' נמצינו למדין
לדעת בירושלמי מדמה תורה צוה לנו מורשה . להאי קרא
ונתתי אותה לבס מורשה . וע' אי נפרש מורשה לשון דיהא
כבר מפורש בירושלמי החסרון של חיי וחסרון התורה אשר משכח
הלומד את תורתו . ואם נפרש מורשה הוא ירושה צ' ג' כ
תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם וכנשא נכרי
שעוסק בתורה חייב מיתה . והנה עתה נבא אל השניות
מה שדרשו ר'ל בסמוך בהא אגדתא מנין לאכל שמיים בראש
שנא אבחר דרכס ואשכ ראש כמלך בגדוד כאשר אבילס ינחם .
פי' שאיוב שהיה אכל אמר אבחר דרכס ואשכ ראש כאשר
אבילס ינחם . נמצינו למדין שאכל מיסכ בראש . מר
ושרא אחר מהבא וסר מרוח סרוזי מר ווח נעשה שר לסרוזים
פי' האכל שהוא מרווח ולכן נקרא מרוח נעשה שר לסרוזים
הס הגדולים הבאים לנחמו נעשה המרוח שר להם למסכ
בראש . והנה ע'כ לדעה הראשונה דיליף מאיוב כונתי בזה
לדעת הגדול בעל היפה מראה שכתב אחרי דיליפינכל הלכות

מסכת בתובות

כן שהיה אני שולח מאן יתיב ב' מרוח ברישא ואתה לא ידעת מאי ניהו מרוח למילף מפסוק ושר מרוח סרוחים כנ"ל . ונ"ל דילפת מאיזה שאמר אבחר דרכי ואשכח ראש וקשה לדידך מ"ל דאיוב מישראל הוא ונ"ל דאי מ"ה הוא לא שרתה שכינה עליו בתר דשכיב משה שהרי תפלת משה היה שגס בדרך עראי לא תשרה שכינה על א"ה דאי בדרך קבע מעולם לא היתה יכולה השכינה לשרות על א"ה שהרי אין שכינה שורה אלא על חכם גבור ועזיר וחכם פירושו הוא שהוא חכם בחכמת התורה ועב"ס שעוסק בתורה חייב מיתה לפי שנחמד תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם וה"ל גזל ק"ה העב"ס וא"כ לדברך שאתה מפרש מורשה הוא לשון ירושה ים להסתפק ג"כ בפסוק ונתתי לכם מורשה אם נקראת א"י מורשה בתורת עישור נכסים ונת יורשת הוי"א . או נקראת ירושה לפי שליוצאי מצרי' נתחלקה הארץ או שנדרכי' להחזיר חלקם ולחלוק בפי ירושה מיוצאי מצרים וכל"ל . לכן אנו דרכים לשאול ג"כ ענין ענין ממקרקעי או ממטלטלי . כי מה לדריך פשיטא בדידך מספקינן לפי שאנו שולחין אותך מאן יתיב ב' מרוח ברישא וכנ"ל . לכן כאשר בא רב ענין לקמי' דמר עיקבא וא"ל חזי מר היכא שלח לי רב הונא ענין ענין ועוד מרוח דשלח לי לא ידענא מאי ניהו א"ל מר עוקבא גברא דלא ידע מאי ניהו מרוח שלח לרב הונא הונא חכרין . כי זה תרע מה דאית' במילת' מנין שיהא כבוד חבירך כמורא דנך שנאמר ויאמר אהרן א משה בני אדוני והלא אהרן היה גדול ממנו ואחיו היה וזה ה"ל בני אדוני אלא מלמד שעשאו כרבו וקראו אדוני לפי' אף אם החיוק רב ענין לרב הונא כי הוא חבירו לא היה לקרואו בשם הונא סתם בלא חזר ובלא רב כי כבוד חבירו כמורא רבו וכנ"ל . אך זה הלימוד יתכן אם באר' כי הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד שניהם שקולים כמב' שהיה חבירו ואע"כ קראו אדוני מבין שמואל חבירך . כמורא דנך . אבל אי נישא דמשה באמת היה גדול מאהרן אין ללמוד ח"באן שיהיה כבוד חביר כמורא הרב . והנה צופה תואר פי' משאר"ל הוא אהרן ומה ג"ו מלמד שניהם שקולים אף שנאמר אם יהיה נביא אב"ס ג"ו לא כן עבדי משה וגם נא' ולא קם עוד נביא בישראל כמשה היינו נבניא' לכד אבל בתורה ושאר מעלות אפשר שהיו שוים . והנה ל"ל דב"א נמי שלימי משאר"ל בפסוק ולא קם עוד נביא בישראל כמשה חזר אמר בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ויגו כלעס . וחד אמר נבניא' לא קם אבל בחכמים קם ויגו רע"ק . לפי שאם נפרש שאין השכינה שורה אלא על חכם פירושו בחכמת התורה בודאי משה שהי' גדול בכוחה הוא מטעם שגם בחכמים לא קם כמוהו ומי שהוא חכם ביותר שורה עליו השכינה ביותר א"כ א"ל להיות בישראל כמשה שאלו היה בחכמים כמשה היתה הנבואה אצלם כמו גבו משה . ונ"ל דכ"ה קם וכ"ה אין השכינה שורה דקביעות וכמו שפירש בח"א וזה יכול להיות אף אם אינו במשה בחכמה ושאר מעלות הקדושות כי חלילה לדמו הטמא והחול כלעס לטהור וקדוש זה משה במעלות ומדות רק דרך עראי ונקרה נבניא'ות קם כמשה . ומאן דס"ל כי בחכמי ישראל נתי קם כמשה י"ל דפי' השכינה שורה על חכם הוא חכם כפשוטו בחכמות העולם ואפשר שנחכמי התורה הם במשה מנור עקיבא . וכל' שלכך דרשו רז"ל בפסוק ונפלגו אני ועמך שביקש משה שלא תשרה שכינה על א"ה שנא' הם מופרשים ומובדלים משאר אומות באהבת הקב"ה את ישראל דלמא ביקש משה על איהו ענין אחר ונתנו לו . ולפי' יתכן מאד שהקשה לרז"ל למה הוציא משה עצמו מן הכלל באמרו ונפלגו אני ועמך הלא גם הוא בתוך קהל' . אלא נ"ל שביקש משה על ענין הנבואה שידע משה כי בישראל א"ה להיו כמוהו בשום מעלה אחרי אשר הוא הגדול שבנביאים והנבואה בחכמת התורה תליא מילתא א"כ גם בחכמים א"ה להיות כמוהו .

אך נבי א"ה שהוא דרך עראי ומקרה אף שאין בהם מכלל מדות קללו חכם גבור ועשיר יכול להיות כמשה . לכן יפה אמר במה ידע איש כי מצאתי חן אני ועמך הלא כלבדך עמנו שלא תשרה שכינה על א"ה ונפלגו אני ועמך כי אם יהי' השראת שכינה אצל א"ה לא יהיו ישראל מופרשים מהם אחרי אשר יהיו להם נביאים כמו ישראל וגם אני איני מופרש מהם כי אפשר להיות בא"ה כמוני אבל אם לא תהי' השכינה שרויה על א"ה ונפלגו אני ועמך ישראל יהיו מופרשים מן האומות שיהיה להם נביאים . ואני אחיה מופרש שבישראל א"ה להיות כמשה . כחזר אל הראשון כי אם נאמר לכן בישראל לא קם כמשה אפילו בחכמים לפי שאין השכינה שורה אלא על חכם פירוש חכם הוא בחכמת התורה ואלו נמשא בחכמי הדור של ישראל במשה היתה השכינה שורה עליו כמו על משה ומאחר שלא קם עוד נביא בישראל כמשה על כרחך נ"ל כי גם בחכמים לא קם . ולפי' אחרי שמה היה גדול מן אהרן נבניא'ות ע"כ גם בחכמה היה גדול ממנו . וא"כ אין רחיה ממה שקרא אהרן למשה אדוני שהרי בכל מעלות היה גדול ממנו ואף בחכמת התורה . לכן יפה אמר מר עוקבא גברא דלא ידע מאי ניהו מרוח ונריך למילף מאיוב אבל מיסב כראש וכנ"ל וא"כ נ"ל דאיוב מישראל הוא והוכתרו הוא דאי מא"ה הוא לא הוה שריא שכינה עליו בתר דשכיב משה שביקש רחמים שלא תשרה שכינה על א"ה ונ"ל לפי שתפלת משה היתה שגס דרך עראי לא תשרה שכינה על א"ה דאי דרך קבע בלא תפלתו לא היתה יכולה לשרות בי א"ה השכינה שורה אלא על חכם שהוא חכם בחכמת התורה וא"כ משה שהיה גדול בנביא'ות לפי שהיה חכם הגדול שבישראל נ"ל לא קם עוד נביא בישראל אף בחכמים לא קם כי הא בהא תליא וא"כ א"ה היה להיות אהרן גדול במשה בתורה מאחר שהיה קטן ממנו נבניא'ות . ולכן לא למד מאהרן להיות כבוד חבירו כמורא רבו לקרות אדוני לחבירו ולכן שלח לרב הונא חכרין . - זה בא לו מזה דלא ידע מאי ניהו מרוח והוכרך ללמוד דין מאיוב . אבל באמת אי ידע מאי ניהו מרוח לא הוה נריך ללימודים אלו והיה לו ללמוד מאהרן שקרא למשה אדוני לפי שאפשר להיות כי אהרן שקול במשה אף כי גדול היה משה נבניא'ות ממנו לא הוה שלח לרב הונא חכרין כי חייב אלם בכבוד חבירו כמורא רבו ודוק :

פרק המדר

ק"ב או הייתי בעיניו כמיצאת שלום . א"ר יונתו בכלח שנמצאת שלימה בבית חמה ורדופה לילך לחגיר שבחה בבית אביה :

פרש' ו"ל בחומש בשיר השירים או באמרי זאת אני חומה ושרי במגדלות הייתי בעיניו כמוצאת שלו' בכלה הניצוצות שלימה ומוצאת שלום בבית בעלה ל"ל שבה רש"י ו"ל לדייק לשנא דקרא או שאם לא היתה התשובה כן לא היו אומרים שמוצאת שלום רק באמרי זאת או היתי בעיניו כמוצאת שלום לפי שזה תרע מרז"ל מפני מה גלו לבבל יותר משאר חרבות מפני שבית אביה משם משל לחשה שקלקלה לבית בעלה להיכן משגרה לבית אביה פרש' ו"ל לבית אברהם שהיה מעבר הנהר שהוא בכל נמצא שגלו בכל הוא נבאי לישראל כי הוא אות ומופת שקלקלה ושרגה לבית חביה . או בהיפך מנינו לומר כהאם שבנצחת שלימה ומוצאת שלו' בבית בעלה ורדופה לילך לחגיר שבחה בבית אביה וכמו שפרשו המפרשים טעם זה שגלו לבבל ולכן נתגלה קינם ולא האריכו זמן בגלות כי היו ישראל חבניעים ושם היתה השכינה עמם וכמו שנבאר בסמוך . וזה נודע אם נאמר שהק"ה ביקש את ישראל שיצלו מן הגלות בכל כיון שנבא בסיומו ודאי לא היה שם קלקול א"ו שמא זה היה משגרה לבית אביה שלפ"ו לא היה מחזירה וגם היא לא היחה חזרת

ביאור הנמר ביקש משה שלא תשרה שכינה על א"ה

מורת אליו עודכמו שאמרו בימי ירמיה אשה שגירשה בעלה וכו' ולא היה תשובה אני חומה ושדי במגלות וכמו שפירש בסמוך והנה בגמרא דיומא פ"ק איתא דל ריב"ל הוה סחי במיא אתא רבה בר בר חנה יבב ליה ידא ח"ל חלהא סני לכו ואנא סניגא לכו דכתיב אס חומה הוה נכנה עליה טירת כסף אס הו עולי כולם בימי עזרא הייתם נמשלי בחומה שאין הרקב שולט בהם ועכשיו שלא עליהם נמשלתם כדלת של עץ שהרקב שולט בהם פירש ר"ל שהיה הקב"ה שוגא לבני בבל שלא עלו כלם בימי עזרא ויזנעו השראת השכונה בבית שני ולכך נמשלו כדלת שהיא שער גדול ויש לו שני פתחים קטנים אחד סגור ואחד פתוח כמו כן ישראל קנתם עליו וקנתם לא עליו ונשאר בבעל ע"ש באריות בגמרא ופרש"י נתינו למדין ש"דוק זה אס חומה היא נכנה עליה טירת כסף נאמר ע"כ נשי גולה ככל שהיה הקב"ה שוגא על שלא עלו כלם בימי עזרא לאי ונשארו בבעלי ארץ סכנא נגמ הכל תשובה נגחת על מה שלא עלו כלם דהע"ג דהוה סלקי כלם לא שרתה השכונה בבית שני דכתיב יפת חלהים ליפת וישכון באהליהם אע"ג דיפת חלהים ליפת פירוש שהיה מורע יפת ונכנה ב"ה אע"כ לא ישכון אלא באהליהם בבית שני שבנו בני ישראל שהם מורע של ע"כ ולכך אר"ל ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ובפרט בני כנישתא דש"ך ויתבי ש"ס היתה השכונה מצויה כבודו בגמרא דמילה פ"ד נמשא כי טובו אהלי יעקב ומשכנות ישראל כבכל יותר מבית שבעה כורש שהיה מיפת . וזאת היתה התשובה שהשיב ישראל להקב"ה שהיה אומר שהוא שוגא אותם והמשיבם לדלת ארקב שולט בהם לפי שהיו דוגמת הדלת שפתח אחד סגור וגם הם לא עלו כלם אמרה ישראל אני חומה ושדי במגלות דרו' ל חמי חומה אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות רמזה כאן לומר אני חומה ולא דלת דק מה שלא עלו כלם . לפי ששדי במגלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם שדים של ישראל וחשובים במגלות זה כ"י השכונה אינה שורה אלא באהליהם . לכן מסיים אז היתו בעיניו כמוצאת שלום וכפרש"י ז"ל אז באמרי זאת ולא אמרתי כי אשה שגירשה בעלה כלום יש זה לזה כמו שהשיבו בימי ירמיה רק באמרי זאת היתו בעיניו כמוצאת שלום כאלו אני כבכל להגיד שבתי בבית שני ולא באשה שקלקלה שהוא משגרה לבית אביה אחר שגירשה ולא ישוב אליה עוד אבל אני היתו בעיניו כמוצאת שלום ודוק :

קיד תניא אומר מאי דבת טוב ללכת אל בית האנל וגו' והחיתו אל לבו מאי והחיתו אל לבו דכריסל פלמח . הא דנקט בשלשון היה ר"מ אומר ולא אמר ר"מ אומר ג"ס מה הוקשה לו בפסוק והחיתו אל לבו . הלא הדברים הם כפשוטן שיזכור יום המיתה כאשר יהיה בבית האבל . ל"ל משום דכריסל לזה מצאנו בחזרתו של ר"מ ולכך היה ר"מ אומר לתרץ הפסוק של והחיתו אל לבו על דברים של מיתה דספד יספדוניה וכו' . לפי דאיתא בבר פסוק והנה טוב מאד וז"ל בתורתו של ר"מ מצאו בתו והנה טוב מות ופרך במדרש תיעה לרשעים לגדיקים מאי איבא למימר ומשיני כדי יעשו תשאל רמזות שיאמרו הגדיקים חיים והרשעים מתים ונמצא שתשובתם יתיה מפני אימת המות ולא לשמה . א"כ לפי מאי קאמ' והחיתו אל לבו הלא לר"מ לא חפץ בזה הקב"ה שישובו הכריות מפני אימת המות רק שישובו לאהבת המקום . לכן בא לתרץ דלא קאמ' והחיתו אל לבו על מיתה עצמה וישו' לבדו אר"ל וכן דברים של מיתה דספד יספדוניה דקבר יקברוניה וכו' ודוק :

קטו דברים של מיתה דספד יספדוניה : בזה רגיל על לשוני לומר בדרך הלגה דברים של מיתה דספד יספדוניה לפי שאר"ל על המספיד על המת ומפליג בשבת יותר מדאי כשם שגפרעין מן המספיד כך גפרעין מן הנספד . והיתו תמה מאד בשלמא מן המספיד לחיי אבל מן הנספד למה והוא מוטל כאשן דומה שאין לו הופכים ומי יאמר להמספיד מה תעשה . אבל באמת אל אמונה ואין עול כי דלא זה חטאתו וזה פרוי של הנספד כי מאן דספד יספדוניה וכמו שהו הספיד על אחריו והפליג בשבחן כמו כן יעשה לו שמספידין עליו יותר מן הראוי לו לכך גפרעין ג"כ מן הנספד לזה בא ר"מ להזהיר והחיתו אל לבו דברים של מיתה שלא ירבה בדברים על המת כי דספד יספדוניה ודוק :

קטו אמר ריב"ל בשבועתא דלא ניהור' אמר הקב"ה אי איתשיל אשבועתא ניהור' וכו' לא נהור' : פיראם היה דרכו להשאל על השבועה ניהור' ואי לא ניהור' הדבר תמוה מאד שאם היה דגול להתי' על שבועתו וכאן אינו רונה להשאל על השבועה האין תלה הקב"ה בגמלות שלו אם רגיל להתיר השבוע' שלו . ואם אין בידו היה לישבע דבר שאינו נכחו ורשותו לישבע שלא יחזור לנהי' היה לומר כן שאין בידו זאת כי מקרה אחד לגדיק ולרשע כמות זה כן מות זה וסוף אדם למות . ומה בזה אם ישבע אדם שלא ימות ביד מלאך המות שניקש משה רבינו ע"ה שלא ימות ביד מלאך המות ומילא הקב"ה דגונו בדבר הזה . ואם יהיה נמשא כדור כמשה לפי מה שאר"ל אין לך דור שאין בו כמשה ונשמת משה חתפשת בכל דור נמשא שני שהוא גדול הדור אשר יאמרו עליו כי הוא זה כמו משה בדורו ראוי שלא למות ביד מלאך המו' ניהור' והנה שמעתי אחד קדוש מדבר פה מפיך מרגלית אדוני מו' המורש ומאורי אור הגולה קדוש וברוך ממקומו הגאון המפורסם לי גבי פ"ה כחש מהור' שמואל נרו אבל יודי דק' פנקספורט דמיין יתח' גו כאשר ינקתי מים על ידו ושימשתי אותו בניש' בק' קראק' וכפנס' ע' אע"כ ואמר על מה שאר"ל גבי פנחס ויפתח כי יפתח שלא אמר אני ראש קניני ישראל אך לא פנחס . פנחס אמר הוא נרדף לי ואני אך אצלו הקשה הגאון הכל על פנחס שהיה ת"ם והוא אמר הוא נרדף לו ואני אך אצלו עד כי בין חייח למחבתא אולא כרתא דעולותאכי יפתח היה ע"ה ואין מדקדקין אחריו אבל על פנחס יפל' מאד ואמר החכם הגאון הכל ע"פ מה שנומ' כס' א א א כלי

מורת אליו עודכמו שאמרו בימי ירמיה אשה שגירשה בעלה וכו' ולא היה תשובה אני חומה ושדי במגלות וכמו שפירש בסמוך והנה בגמרא דיומא פ"ק איתא דל ריב"ל הוה סחי במיא אתא רבה בר בר חנה יבב ליה ידא ח"ל חלהא סני לכו ואנא סניגא לכו דכתיב אס חומה הוה נכנה עליה טירת כסף אס הו עולי כולם בימי עזרא הייתם נמשלי בחומה שאין הרקב שולט בהם ועכשיו שלא עליהם נמשלתם כדלת של עץ שהרקב שולט בהם פירש ר"ל שהיה הקב"ה שוגא לבני בבל שלא עלו כלם בימי עזרא ויזנעו השראת השכונה בבית שני ולכך נמשלו כדלת שהיא שער גדול ויש לו שני פתחים קטנים אחד סגור ואחד פתוח כמו כן ישראל קנתם עליו וקנתם לא עליו ונשאר בבעל ע"ש באריות בגמרא ופרש"י נתינו למדין ש"דוק זה אס חומה היא נכנה עליה טירת כסף נאמר ע"כ נשי גולה ככל שהיה הקב"ה שוגא על שלא עלו כלם בימי עזרא לאי ונשארו בבעלי ארץ סכנא נגמ הכל תשובה נגחת על מה שלא עלו כלם דהע"ג דהוה סלקי כלם לא שרתה השכונה בבית שני דכתיב יפת חלהים ליפת וישכון באהליהם אע"ג דיפת חלהים ליפת פירוש שהיה מורע יפת ונכנה ב"ה אע"כ לא ישכון אלא באהליהם בבית שני שבנו בני ישראל שהם מורע של ע"כ ולכך אר"ל ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ובפרט בני כנישתא דש"ך ויתבי ש"ס היתה השכונה מצויה כבודו בגמרא דמילה פ"ד נמשא כי טובו אהלי יעקב ומשכנות ישראל כבכל יותר מבית שבעה כורש שהיה מיפת . וזאת היתה התשובה שהשיב ישראל להקב"ה שהיה אומר שהוא שוגא אותם והמשיבם לדלת ארקב שולט בהם לפי שהיו דוגמת הדלת שפתח אחד סגור וגם הם לא עלו כלם אמרה ישראל אני חומה ושדי במגלות דרו' ל חמי חומה אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות רמזה כאן לומר אני חומה ולא דלת דק מה שלא עלו כלם . לפי ששדי במגלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם שדים של ישראל וחשובים במגלות זה כ"י השכונה אינה שורה אלא באהליהם . לכן מסיים אז היתו בעיניו כמוצאת שלום וכפרש"י ז"ל אז באמרי זאת ולא אמרתי כי אשה שגירשה בעלה כלום יש זה לזה כמו שהשיבו בימי ירמיה רק באמרי זאת היתו בעיניו כמוצאת שלום כאלו אני כבכל להגיד שבתי בבית שני ולא באשה שקלקלה שהוא משגרה לבית אביה אחר שגירשה ולא ישוב אליה עוד אבל אני היתו בעיניו כמוצאת שלום ודוק :

קטו והיה ביום החוואנאס ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אר' ויחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה : ל"ל דר' יוחנן לשיטתו אולי דם' ל כימות פ' הערל כר' יוסי דאמר אשר יראו אבותיך וירושפה ירושה ראשונה ושניה יש להם ג' שלישי אף להם לפי שקדושה שניה קדשה גם לעתיד נכא . לכן דרש ר' יוחנן כאן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה . משום דאיתא ביומא פירק הונואו וז"ל אמר רב קטינא טעיה שהיו ישראל עולים לרגל היו מגלים להם הפרוכת ומראים להם הכרובים ואומרים להם ראו חייבתכם לפני המקו' שהיו מעורין דוגמיות זכר ונקבה וכו' . מתיב רב חסדא והא כתיב לא יבואו לראות ככלב את הקדש ומתו . ומאני אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית חמיה נעושה מבעלה כיון שבאה לבית חמיה אינה נעושה מבעלה . פי' במדבר היו ישראל דומים עדיין לכלה בבית אביה שלא היה להם גם בהקב"ה . אבל בזמן בנין הבית היו דומים לכלה בבית חמיה שאינה נעושה ומתבטלת מבעלה כך היה להם גם עם הקב"ה . ופרך והתניא מעשה ככהן שהיה מתעסק ברשעה וראה רשעה אחת משונה מחברתה וכו' להודיע לאחיו הכהנים ולא הספי' הדבר לגמור עד שיצא נשמתו וירדעו ביחוד ששם הארון נגשו וזה היה בבית שני שכבר היה להם גם עם הקב"ה וחפ"כ היו אסורים להסתכל בארון . ומשי נתגרשה קאמרת נתגרשה חורה לחיבתה הראשונה פי' כיון שנתגרשה קודם בית שני בזמן בית ראשון ה"ל בית שני כתיחלת החיבה לכך בא כאן להודיענו

מסכת בתובות

כלי יקר על התורה טעם נכון על מה שת"ח מתיר נדר לעם
היהך שהוא כמו שהבעל מפר נדר אשתו כמו כן הת"ח הוא
שטט ומשל על עם הארץ בידו להתיר נדר עם הארץ ולש"א אותו
כחפט וכאין . וא"כ יפה אמר פנחס הוא צריך לי שאהיה
חני המתיר שלו וע"כ צריך הוא לידע כי חני הגדול ממנו
שכדי להתיר נדרו ואני חלק אצלו ואתיר לו נדרו זה אינו מן
דרך ההתרה כי ההתרה אינו רק מצד שבע הארץ כפוף לת"ח
ומקבל אדנותו עליו בזה אפשר לו התרה ובלאו הכי אי אפשר
להתיר נדרו ע"כ דברי פת"ח שפת"ח ישי . לכך גם כן
אמר הקב"ה אחרי אשר נשבע ריב"ל בשבעתא דלא נהדר
ולדעתו הוא גדול הדור שהוא במשה נדרו ואינו רוצה למות
ביד מלך המות . אמר הקב"ה אי אתשיל אשבעתא ח"כ
לדעתו המתיר לו השבעה הוא גדול ממנו וא"כ המתיר הוא
כיוסא שהוא גדול ממנו ולפי זה למה אינו רוצה למות ביד מלך
המות נהדר . כי אינו יכול לישבע על הדבר הזה ואי לא
שלא היה מתיר שבעתו לא נהדר כי שפיר קאמר ודוק :

ק"ו ר"ח בר פפא שושיבניה הוה וכו' אל הגלי סביך
דילמא מבעתת לי באורחא אל בחברך
בעית למעבר לי . אל זיל איתי סת וחזי מי איבא מידי
דבתני באורייתא דלא קיימתי . אל מי איברבת בבקלי דאתן
ועסקת בתורה :

הדבר תמוה מאד וכי מפני אשר שמר לנפשו ולא איכרך
בבעלי ראתן אינו מועיל לו מה שלא עבר דבר מן התורה .
כל בהקדים מה שאר"ל בסוטה תורה בעי דנ' דעסיק בה אצולי
מגלה ואגונה מגנה . בעידנא דלא עסיק אגוני מגנה אצולי
לא מגלה פריש"ל אגוני מגנה מן היסורין אבל אצולי לא
מגלה מן החטא . נמצינו למדין שקשה יותר להציל מן
החטא . מלהגן מן היסורין שהרי במקום שאינה מגלת
אגוני מגנה . והנה ריב"ל מייכרך בבעלי ראתן ועסיק בתורה
אמר חילת אהבים ויעלת חן חן מעלה על לומדיה אגוני
לא מגנה בתמייה והנה מן דלא מייכרך בבעלי ראתן ע"כ הוה
ס"ל דתורה לא מגנה . וא"כ הדברים ק"ו לאצולי לא מגלה
ובהוכחה הכל . והנה בודאי ר"ח בר פפא שאמר זיל ואייתי
סת וחזי מי איבא מידי דלא קיימתי והדבר הוא נפלא מאד כי
שנאות מי יבין ומיתה היא חף בחטא ושגגה והנפש החוטאת
היא תמות ואיך אפשר לומר כן אלא ג"ל דהוה ס"ל להאי תנא
כי התורה אצולי מגלה מן החטא . למה יפה השיבו כי מה
שאתה אומר זיל ואייתי סת וחזי מי איבא מידי דלא קיימתי ע"כ
לדיקך התורה אצולי מגלה . מי איכרכת בבעלי ראתן
ועסקת בתורה ואם היה גוהר מנובנים של בעלי ראתן וכדוהו
מברין ר"ח בר פפא הזהרו מנובנים של בעלי ראתן ע"כ הוה
ס"ל דהתורה לא מגלה ובהיפך דעתו של ריב"ל דהוה מכריך
בהו וא"כ שהתורה אינה מגנה מן היסורין מכ"ש דאינה מגלת
מן החטא ושנאות מי יבין ודוק :

פרק אלמנה ציונית

ק"ח אר יוחנן כל המונע תלמודו מלשמשו . מונע ממנו
חסד . שנאמר לחם מדעחו חסד :

הא מילת דר' יוחנן שאמר המונע תלמודו מלשמשו חף כי
אסמיק להא דריב"ל דאמר כל מלאכות שהעבד עושה לרבו
תלמוד עושה לרבו . ת"מ איבא לפרש דקאי על המונע בלמודו
לשמשו בהוראה דודאי מי שאינו רוצה לשמש בתלמודו לא
עבר בזה שום עבירה רק זאת יחשב למונע חסד אם מונעו
מלשמש בהוראה וכמו שאר"ל המונע הלכה מפי תלמיד אפילו
עוברין שחמיו אמן מקללין אותו וכו' כמו כן המונע תלמיד

שלא ישמשו בהוראה וכן פירשו המפרשים שמה הטעם נתחייב
התלמיד בכל המלאכות לרבו כדי שיהיה רגיל אצלו תמיד
לשמשו בהוראה ומוה אמרתי לרויך כלשון האי תנא שאמר
באלו מונע ממנו חסד . לפי שאר"ל במסכת סוכה
פ"ד ו"ל מ"ד פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי"ס
תורה של חסד ותורה שאינה של חסד . ומשני תורה
ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של
חסד . נמצינו למדין הלמד ואינו מלמד נקראת תורתו
שאינה של חסד . והנה בגמרא דסוטה דרשו רז"ל בפסוק
ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב ח"ר יצחק אלו
ששונים הלכות . פריש"ל אלו שמו הלכות ולא שימשו
תלמידי חכמי . אל תתערב עמהם כדי ללמוד מהם ע"כ
ובמדר"ל אפי קרא ושנה ולא שימש תלמידי תבס זהו עם הארץ
נמצינו למדין כי אסור ללמוד אצל הרב שלא שימש ת"ח .

לכך יפה ח"ר יוחנן המונע תלמידו מלשמש נמנא גורם
לתלמיד שלא ילמדו אחרים אצלו כי אסור להתערב עמהם וכנ"ל
בזה מונע ממנו חסד שאם היה התלמיד מלמד לאחרים היתה
תורתו תורה חסד . ועתה הוא מונע ממנו חסד כי תורה שלא

ללמד זו שאינה של חסד . ולכך אמר דוד שמרה נפשי כי חסיד אני ביאור
דרז"ל בהכרזתו לא עו"א שכל מה שאני עו"א אני נמלך במופכות הנראה
רבי וחומר מפיכוסת רבי יפה דנתי וכו' . לפי שאר"ל לרוד
במסכת עירובין שאול לח גלי מוסכת פריש"ל לל לא לימד לאחרי

כתיב גביה בכל אשר יפנה ירשיע . דוד גלי מוסכת פירש
לימד לאחרים כתיב גבי ירשיע יראוני וישמחו . נמצינו
למדין כי דוד לימד לאחרים ולכך לא היה כשאלו אשר בכל

יפנה ירשיע חף חס לא היה דוד משמש בהוראה את רבותיו לא
היה בזה שום זכות לרוד כי אדרבא אסור היה לתלמידיו ללמוד
ממנו ובמדר"ל ועם שונים אל תתערב לכך אמר דוד שמרה
נפשי שלא אהיה כשאלו אשר בכל יפנה ירשיע לפי דאנא גלי

מסכתא וחסיד אני שכל מה שאני עושה נמלך במופכות רבי
ושימתי את תלמידי חכמי לכן שמרה נפשי על דגלי מוסכת .
ואב זה באתי להזכיר ובר דיק לברכה מה שאמר המנות

הותיק הרבני מוהר"ר יוסף איזנ"ל מן קראקא כאשר היתי
עמו במחניפתו בבית מדרשו ובאשר כי נפיק וינא מן העולם
בלא בר אמרתי להזכירו פה בזכרון ספר הלוי מה שאמר בן

הגמרא שהבאתי . שאמר דוד ולא עוד שכל מה שאני עושה
אני נמלך במופכות רבי וכו' וא"ל מפיכוס דבי יפה דנתי וכו'
לפי דאית בווה בר"מ פירשת פנתם דוד שמרה נפשי כי חסיד

אני ואמר כפרדע וכו' אמר דוד וכי אמיך דחסיד אני בגין דאמרי
רבין ולא ע"ה חסיד אמי כי חסיד אני בגין דאמינא לקב"ה
שמר נפשי וכו' . וגם זה המאמר תמוז מה זה שהפאר בעצמו

כי הוא ת"ח מה לי שהנפרדע התרעמה עליו שאמ"כ חסיד אני לרוד
כפשוטו שאמ"כ חסיד אני כי הוא ת"ח ולא עם הארץ . אמר שמרה
הוא ז"ל עפ"י משאר"ל כי מעיינת בדוד לא מסכתא בר מדאורי' נפשי

דכתיב רק בדבר אוריה החתי וגם בזה אמרו רז"ל מה חרב
בני עמון און אתה נענש עליו חף אוריה החתי אי אתה נענש
עליו מ"ט מורד במלכו הוה דקאמר ארזי יואב ופירשו הפוסק

ז"ל שהמרידה היתה שהקדום יואב לרוד והנה זה ידוע דיואב
היה ראש הסנהדרין וגדול בתורה כנודע ותתן בהוריות תנין
ת"ח קודם למלך ת"ח שמת און לנו כיונא בן מלך שמת כל ישראל

ראוי למלכות . נמצינו למדין כי הת"ח קודם
למלך . אבל בתלך שהוא תלמיד חכם בודאי און להקדים
תלמיד חכם גרידא לפניו לזה אמר דוד שמרה נפשי כי

חסיד אני בגין דאמרי רבין ולא עם הארץ חסיד אמינא כי
חסי אני פ"י חני ת"ח בגין דאמינא שמרה נפשי כי נסבאורי'
לא חשאתי כלו וכנ"ל חף לפי משאר"ל אפי קרא ושנה ולא שימש

ת"ח זהו עם הארץ וכאן ביקש לומר כי חסיד אני שהוא ת"ח לזה
אמר ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך במופכות ר'
וא"כ ה"ל דין ת"ח גמור ודוק : ע"כ דפת"ח וכו' וכן עליו אמן :

ת"ר

ביאור
הורה
כ"ח
בפסוק
לרוד
שמרה
נפשי
גוי'
אמרה
כפרדע
וכו'

מסכת כתובות

גם בסמוך המקאן לא חסיק אדעתיה דלויסי לא איפוך כשהקשה לו מהא דחייב כשחלה רבי נכנס אגלו ר' חייא ומנא שהיה בופה . ח'ל רבי מפני חתה בוכה והא תניא מת מתוך השמון סימן יפה לו מתוך הכבי סימן רע לו וכו' מתבטולי מעיים סי' יפה לו מפני שרוכב של גדיקים מיתתן בחולי מעיים . כי הנה בדלוי לא לחגס הבוא ר' חייא גמר וו הבריייתא מת בחולי מעיים סימן יפה לו ללא בורך . רק מרשא דבריייתא דו לו מת מתוך הכבי סימן רע לו . לא ללא שלח תאמר כי באמת הוא סימן רע לו ח'ו ואיאות מייבין . לכך הביא גם סומא דבריייתא מת בחולי מעיים סימן יפה לו ודוכן של גדיקים מתים בו . ואם כן גם רבי דמא ביה בחולי מעיים ומת מתוך זה הסיומנים סותרין זה את זה ואם כן דשאלת רבי חייא נן היתתה הנה סכרה המקאן כ' ח'א לוא איפוך לבי שלא מנינו גבי ר' חייא דמא במעיו . רק התרנן משני איפוך . גס ר' חייא חס במעיו הנה ודוק :

קבנ בשעה פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר רבשע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נרתי אפילו באצבע קטנה יהיו צונו שלפניך שתהא שלום מנוחתי :

ל'ל כי ודאי יכולי לפטור כל העולם מהדין כמה שכתבו הקדמוני' ז'ל עובד העובד צדקה כי הוא נולד בפקדון של קב' . הגשמה הטהורה אשר היא פקדון בידי אדם . והנה אחר אשר זה הפקדן פטור מן החובים . אם כן שוללים לבית ואנסו הפקדון מידו . אי לימא כי הסתת היג'ר הוא מעש כמו שבפאו' שר ואוי לו מיצרו ומיוצרו וכמו שיסדו המיסדי תפלות . וגם יודים שמדמים עבירות האדם לחונס גדול בודאי פטורין מן דין הפקדון . אך זה מחייבתן לגיהנם מי שהוא סוכן ובעל הנאה ומשתמש בהנאמה לגורן הגוף והדין פשוט חס שולח יד בפקדון לזכרו מה היא שעת קמה ברשותיה להתחייב אחר ח'ף בחונסין לא יפטר בטענת חונס הכ'ובכל . לכך יפה אמר רבי גלוי וידוע לפניך שלא נתי אפילו באצבע קטנה ולא ש' אחי בה יד לזכרי ח'כ חיה עבירה אשר עברתי וכול אני להפטר בטענת חונסין יהי רצון שתהא שלום מנוחתי :

קבר יצאה בת קול ואמרה יבא שלום נוחו על משכבותם על משכבך מבעי ליה . מסייע ליה לר' חייא בר גמיה דר' רייא בר גמיה בשעה שצדיק נפטר מן העולם אמרו מלאכי חרבת ובש' צדיק בא . אחר הקב' יבואו צדיקים ויצאו לקראתו :

פירש לכן כתיב ינחו לשון רבים על משכבותם! שאחר הלכות הצדיק ינחו הצדיקים על משכבותם ויחזרו על מקומן כשולם . אף דפריך על משכבך מבעי ליה האין יתפרש ינחו לשון רבים על משכבך והכי ה'ל ינחו על משכבו מבעי ליה .

בהקדים מה טעמיה ואמרתי במדרש ר'ל שאל הקב' ליעקב חייך אתה שוכב ואין אתה מת לפי שאר'ל ואפסיקא הלכתא גס בש'ע ב'ד סימן ש'ל שאין קונרין רשע אגל צדיק ואפילו בעל תשובה אגל צדיק וכל מי שמעולה מחבירו אין לקונרם זה אגל זה והכי איתא בבוהר דכולהו פתחו בוי ומסיימו פוי כי גורם הנקבר רשע רעות אל הצדיק הנקבר אגלו כי איי לרשע אוי לשכנו עיין סס באריות והנה לפי הדין ה'ל כי ח'ף ג'בי צדיקים . המעולה יותר מחבירו אין לקברם יחד ח'כ יעקב שהיה המוכר שבאבות והמעולה שבאבות לא היה לקוברו יחד עם האבות חס לא שתאמר כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מחיייהם וח'ף כי יעקב היה המעולה שבאבות בחייו מ'מ לאחר מותם אפשר שהגיעו למעלת יעקב . ואפ'ה אס יעקב היה מת הדר לדוכתיה להיות הוא עדיף מנייהו . אך באמת יעקב

והנפקותא בין שני הטעמים הוא . דלוי נימא דכני משה לא ירשו כתר אביהם לפי שמהם לא מת . אס כן גם כני רבינו הקדוש לא היו ראויים לירש כתר אביהם אחריו לכבר נודע בסמוך מה שהבאתי למעלה כי רבינו הקדוש כל בני שמשיו הנה חתיו לביתיה לפי שהיה רבי יהודא הנשיא נשמתו של יעקב אבינו ויעקב לא מת . ואם כן גם כתר הנשיאות לא היה בתורת ירושה לבניו אחריו להיות תחתיו מבניו . אבל אי נימא דלכך לא ירשו בני משה כתר לפי שהיה משה איש האלקים בעלה דמטרונית ח'כ אפשר ברבינו הקדוש להורים כתר הנשיאות לבניו . והנה בני איש האלקים נחלקו ר'ל יש מהם שפרשו איש האלקים גברא דיניא שהיה אומר יקוב הדין את החר ומשפטיו עם ישראל . וכוזה דרשו איש האלקים כפשוטו בעלה דמטרונית . וכן במ' ישראל ואת הברכה דרשו איש האלקים מה האיש מטיח דברים כלפי אשתו . כך משה מטיח דברים כלפי מעלה קומה ה טובה ה'ל יחמה אפך בעמך . נמנינו למדין כי מזה שטיח דברים כלפי מעלה נודע כי הוא איש האלקים ממש . כי זה ח'ל לעולם חל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהיו אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע . ומנו לוי . נמנא כי לוי ידע כנפשיה כי אטלע ע' שהטיח דברים כלפי מעלה . דן בעצמו כי הצור תמים פעלו שאין אדם ראוי להטיח דברים כלפי מעלה . רק למשה לבדו הותר להטיח דברים לפי שהיה איש האלקים בעלה דמטרונית . וכמו שהכעל מטיח דברים כלפי אשתו . כך משה מטיח דברים כלפי מעלה . ואם כן שמה נקרא איש האלקים ממש מהריו הוא שלא ירשו בניו כתר . אבל גבי רבינו הקדוש אף כי לא מת ועדיין הוא בחיים מהראוי להיות מבניו תחתיו לכך כאשר אמר וזוהו רבינו הקדוש אף כי שמעון בני חסם גמליאל בני נשיא . אמר לוי צריכא למימר . בתמיה . הלא רבן גמליאל הכבוד ולו נאה לירש המלוכה והנשיאות במאמר הכתוב ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הכבוד . כי ודאי אגלו לא החיל רבינו הקדוש כתר לבניו הנה צריכא למימר מי יהיה נשיא אחריו כי הנשיאות לאו מגד ירושתו הוא אף לוי לפי שיסתו אחר צריכא למימר בתמי' ובג'ל . לכך אר' ש ג'ר צריכא לך ולמטלעתך ח'ף כי אתה אטלע ומכור אתה כי רבינו הקדוש מחיל כתר לבניו ע' מ'איו דומה ליהורם כי יהורם ממלא מקום אבותיו הנה ור'ל אינו ממלא מקום אבותיו ודוק :

קבנ והא הנה רבי חייא . נח נפשיה . והא אמר רבי חייא אני ראיתי קברו של רבי והורתי עליו דמעות איפוך . והאר' חייא אותה היום שמת רבי בטלה קדושה . איפוך :

יפלא מאד על התרנן דמשני באן איפוך לדעת הריטב"א שמפרש אותו היום שמת רבי בטלה קדושה מפני שהכל מטמאין לנשיא היחך סיך לומר איפוך הלא ר' חייא לא הנה נשיא כלל . בודאי אס נפרש הטעם מפני שהצדיקים אינם מטמאים וכמו שאמר רבינו חיים כהן אלמלא הייתי כשנפטר רבינו תם הייתי נזאז על כתיפי . מנינן למימר איפוך לפי שגס ר' ח' היה צדיק אף לדעת הריטב"א ח'ל לומר כן . ל'ל דלא הוה פירוש הריטב"א רק לקושיות המקאן שחזר והקשה שנית והאר' חייא אותו היום שמת רבי בטלה קדושה ה קשה להריטב"א למה לא חסיק אדעתיה דלויסי ל' כדמשני בקדמייתא איפוך . לכך פירש הריטב"א כי דעתו של המקאן היה אותו היום שמת רבי בטלה קדושה מפני שהכל מטמאין לנשיא ובאן לא מני לשנויי איפוך שהרי ר' חייא לא הנה נשיא . אבל התרנן משני איפוך וטעם בטילת הקדושה מפני שאין סומא אגל צדיקים כמו שאמר רבינו חיים כהן כג'ל . ולכך

כ'אור
ה'מדרש
ש'ל
ק'כה
ל'יעקב
ס'יד
ח'כ
ז'כ
ח'כ
ו'כ

יעקב ואינו לא מת כמאז שהאבות אחרי מותם הגיעו למעלה
 יעקב והוא גשאר במעלתו . לכן יפה נדרש המדרש הלו
 שהקש לו היאך אמר יעקב ושכחתי עם אבותי לזה מתרץ חיין
 אתה שוכב ואין אתה מת ומונח יעקב עם האבות היו שוים .
 הדקן לקמח שאל יקש כלל יונח מבני ל"כ הכי פירושו אם היה
 כתוב יונחו על משכבך היה מתפרש כי הנטיח כי יבא שלום
 והגדקים יונחו על משכבך כי על הוא חירוש סמוך כמבואר
 בפ"י רש"י בכמה מקומות היתה ההבטחה כי הגדיקים יהיו
 סמוכים לקברו יונחו ולא יהיה להם צער בקבורתו אצלם ח"ו
 כאשר כולם מצטערות בקבורת הפחותים מהם הנקברים
 אצלם אך זאת יפלא למה אמר יונחו על משכבותם . על
 משכבך מבני ליה . לכן אמר מסייע לר' חייא בר גמדיא
 דאמר כשהו נפטר מן העולם וכו' אמר הק"ה יבואו
 גדיקים וינאו לקראתו ולפי זה שפיר קאמר על משכבותם
 כפירוש רש"י וז"ל דקאי על הגדיקים המלוים שאחר הלוי יונחו
 על משכבותם ודוק :

קבה ת"ר כי השוחר יעור עיני חכמים . קל וחומר
 לטיפשים . וי"ל וברי גדוקים קו לרשעים
 מירי טפשים ורשעים בני דיןאנינהו :אלא הכי קאמר כי השוחר
 יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחר אינו נפטר מן
 חטולם בלא טירוף הדעת :

קבו אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחסין לי בני מאריה
 לאו משום דמעלי . אלא משום דלא מוכח לחו
 במילי דשמיא :

קבה ת"ר כי השוחר יעור עיני חכמים . קל וחומר
 לטיפשים . וי"ל וברי גדוקים קו לרשעים
 מירי טפשים ורשעים בני דיןאנינהו :אלא הכי קאמר כי השוחר
 יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחר אינו נפטר מן
 חטולם בלא טירוף הדעת :

הנה זה יפלא על פה קדוש שאמר כן . כי אם יאמרו זה
 לדורותינו כי שנאו בשער מוכים . ואין נדור הזה מי שידע
 להוכיח . יאמרו כן בדורות הראשונים . כל לתרין בהקדים
 מה שהיה רגיל לומר כמימרא דרבא פ"ק דתענית וז"ל
 אמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דמיריתחא
 לי שנא הלא דברי כאש נאם ה' . למה נקיש בלוישא צורבא
 מרבנן ולא ת"ח דרתח . לפי דאמרין בגמ' הרב שמחל על כבודו
 כבודו מחול שנא' וה' הולך לפניו יומם . ופריך בגמרא הכי
 השתא בשלמא ק"כ ה' עלמא דילי' הוא ואורייתא דילי' הוא מחיל
 ליקרי אכל הכא אורייתא דילי' הוא . בתמי' . ומשני אין
 אורייתא דילי' היא דכתיב . וכתורתו יהנה יומם ולילה .
 נמינו למדן כמי שהחזרה שלו מצי מחיל ליקרי ולא כמי שאין
 התורה שלו . והנה רבא גיפא דריש בעו' על רומיא דקראי
 כתיב ב' זורת ה' חפני משמע שהתורה היא של הק"ה . והדר
 כתיב וכתורתו יהנה יומם ולילה ומשני רבא בתחלה בתורת ה'
 חפני קודם שיגע הרבה בזורה מקרי עדיין תורת ה' ולכסוף
 כשמוקין ויגע בתורה הרבה בתורתו יהנה ומ' ולילה .
 נשיע מן הדא שבתחלה תורת ה' מקרי לכן רבא גופא אויל
 בשיטתי הנ"ל ודקדק בלשונא האי צורבא מרבנן דרתח שהוא
 עדיין צורבא וכן בשנים אורייתא הוא דמיריתחא לי כי הוא
 תובע עלבון התורה ואינו יכול למחול על כבודו כי עדיין תורת
 ה' מקרי ומייתי ראי' שאין ביד הצורבא מרבנן למחול שנאמר
 הלא דברי כאש נאם ה' בעוד שהם דכריי' שהתורה נקראת על
 שמי הם כאש ולכן רתח האי צורבא מרבנן . וא"כ גם כאן
 נאמר כן האי צורבא מרבנן דמרחסין לי בני מאתי' לאו משום
 דמעלי ומעביר על מדותיו כי צורבא מרבנן לא מצי מחיל
 ליקרי כי כבוד תורתו היא תורה לא משום דלא מוכח להו במילי
 דשמיא ואינו בא למדה זה שיטרכך ממחול לפי שאינו מחספי'
 אותו כי אינו מוכיח אותו : ודוק :

עין פירוש רש"י ותו' כולם נדקחו לפרש זו הגמרא ולתרץ היאך
 יתפרש הקל וחומר לטיפשים ורשעים וזי טיפשים ורשעים
 בני דינא נינהו . נראה לעניות דעתי דודאי על הדיונים
 אינו שייך לומר טפשים ורשעים אבל על הבעלי דינים יתכן לומר
 טפשים ורשעים כי הכל באים לבר' לשפט . והנה אחרי
 דאפסיקא הלכתא שגם הנותן מוזהר על לא תקח שוחר דקרי
 בי"א תקח נפת' ח' . נוכל לפרש הקל וחומר מן הדיון שהוא
 חכם וזדיק ואם לוקח שוחר נענש . קו על הנותן שהוא
 בעל דין ואפשר שהוא טיפס או רשע מכ"כ שהוא נענש .
 אך בהאי עונש גופא מ"י' להחמיר יותר במקבל מן הנותן
 והסברא יוכרחת כן שהלוקח שוחר שני עבירות בידוע עון
 השוחר וגם ח"א שלא יטה הדיון . וביותר שהוא נהנה מן
 העבירה . משא"כ פנותן . וא"כ לא יתכן לומר קל וחומר
 מן המקבל להנותן אם לא שתאמר כי פי' יעור ויסלף קאי על
 טירוף דעת וסמיית הלכ קאי הקל וחומר מן החכם וזדיק
 מתחלה לטיפס ורשע שהוא מתחלה טיפס כי נבגל יוכל לנאת
 מדעתו . אך אם נאמר דיעור ויסלף הוא עונש הגוף
 כמשמעו לא יתפרש הקל וחומר כלל מן המקבל על הנותן וכנ"ל
 לכן נתחלה פריך המקסן שפיר מירי טפשים ורשעים בני
 דינא נינהו דאמרת קל וחומר לטיפשים דליכא למימר דהקל
 וחומר קאי מן הדיון על הבעל דין שעובר ג"כ על לא תקח
 שוחר כי יעור ויסלף שאין זה קו כלל . כי עון הלוקח חמור
 יותר מן הנותן . ואין לומר שהקל וחומר קאי מדיונים חכמים
 על דיונים טפשים ורשעים וכי טפשים ורשעים בני דינא נינהו
 לכן מפרש פירושו של יעור ויסלף כי הכי קאמר כי השוחר
 יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחר אינו נפטר מן
 העולם בלא סמיית הלכ וטירוף הדעת ולפי זה יתפרש
 שפיר הקל וחומר מן הדיונים הלא מילתא על הבעלי דינים
 כי מה מי שהוא מעקרא חכם ונא מדעתו . קל וחומר מי שהוא
 טיפס מעיקרא חלו בעלי דיני' קו שינאו מדעתם : ודוק

קבה ת"ר ושוחר לא תקח אצל שוחר ממון אלא אפילו
 שוחר דברים אסור :

קבו אמר רבא מאי טעמא דשוחרא בין דשקל שוחרא
 מיניה מיקרבא דעתיה והוי ליה בגופיה ואין
 אדפוואה חובה לעצמו . מאי שוחר . שהוא חר :

מזה למדו ר"ל שדרשו בפסוק היערוך שועך לא כזר שלעולם
 יקדים אדם תפלה לצרה . לפי שבעת צרה האדם נתון כרי
 ואפי' שוחר דברים אסור בעת הדיון . רק אם קדם ושלח מנח
 לדיון

אור
 דרש
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'
 ז'

מסכת בתובות

לדין קודם עת המפטר ק"ל כה"מ ס' ט' דאין הנתבע רשאי
לפסולו וכתב הסמך דחפילו היתה תביעתו מפורסמת מותר
לדין לקבל המנהל לכך יקדים תפלה לנדה . רק נזרך
להיות שלא בפני נד שכנגדו כי היכי דלא ליסתמן טענתו של
הנד שכנגדו וכמו למעלה בסמוך . לכך חרו לודי אדם
מתחת כפטיהם שהק' בה מקבל התפל' כחשאי מפני נד שכנגדו
הוא המל' הד בעל הדין של ישראל עפ"י טעם הכל' ודוק :

קכט א"ל דינא דמר לא בעינא י קבולי ליקבל מר דלא
לימנעו מאקרובי ביכורים . דתניא ואיש בא
מכעל שלוש ויבא לאיש האלהים להם ביכורים וגו' וכי אלישע
אובל ביכורים היה . אלא מלמד כל המביא דורן לת"ח
באלו מקרובי ביכורים :

פירש רש"י ו'ל ופי' אלישע אובל ביכורים היה והלא אלישע לא
היה כהן סי' ה' משפט ג' דכתבו התוספ' א"ל לדחוק כפרש"י
דק' ה' וכי אלישע אובל ביכורים היה והלא בשומרון היה ואין
ביכורים נאכלים חוץ לחומה . והנה לפאורה כמו זר נחשב
שחשבו התוספ' לפי' רש"י לדחוק כמה שתלו הקושיא בגופו
של אלישע דלאו כהן היה לפי שהיה משפט ג' . והס' תרמו כי
הקושיא היא בחסרון מקומו כי ביכורים אין נאכלים חוץ לחומה
מאי חולמא פי' התוספ' בזה מפרש"י . כל לפי דכסמון
אמרנו כי הו' מפטרי רבנן מיניה דאלישע הו' פיישי תרי אלפי
ומתן רבנן וילין מנה הפסוק שנאמר ואיש בא מעל שלישה
ויבא וגו' להם ביכורים עשירי וגו' . ויאמר הנער מהשתו
מה אתן זה לפני מאה איש וגו' דכל חד קמי מאה איש והפטר
שהיו בתוך תרי אלפי ומתן רבנן כמה מאות כהנים ולכך הביא
ביכורים נאיש האלהים ליתן לתלמידיו הכהנים ואף כי אמר
מדתו מה אתן זה לפני מאה איש דכל חד קמי מאה איש .
יש לומר שהמדת לא ידע כיהם ביכורים . לכך כתבו
התוספ' ותלו החסרון בשיבת מקומו לפי שחזר לחומה אין
דשאים לאכול ביכורים ואלישע בשומרון היה ולפי' גם תלמידיו
לא היו יכולים לאכול להם ביכורים ממש . אלא עלמד כל
המביא דורן לת"ח וכו' . וגם ליכא לפרש פ"י הירושלמי
שלאם ביכורים פירושו להם של אביב שהביאו מתבואה חדשה
לפי שזה נודע ממסנה של חמדין שכנסו לעיר ואמר שלי חדש
של חבירי יסן שפרש"י ו'ל שהתבואה ישנה מעולה יותר אן
החדשה ולפי' מאי משנת קרא להאים מבעל שלישה שהביא להם
ביכורים מתבואה חדשה לכך הונתו לפירושים הכל' ודוק :

קל כל הור בח' לרומח כשי שאין לו אלוה . וכן הוא אומר
בדור בירשני מירסתח בנח"ת ה' לאמר
לך עבוד אלהים אחרים . ובי' מי אמר לדור לך עבוד אלהים
אחרים אלא מלמד כל הור בח'ל באלו ע' בר' ע"א :

כ'לקש' הפסוקים יחד ידובקו שאמר דוד לשאלו אם ה'סיתך כי
ידח ממנו ואם בני אדם אדורי' הם כי גרשוני מהסתפח נכחלת
ה' וגו' . שמוה אשר גירשו לדוד מאי' לח'ל מוכרח כי הוא
רק הסתה בעלמא אשר הסיתו לשאלו על דוד ולא עשו זאת
בחמת ובתמים להציל את שאלו שלא ילכוד דוד המלוכה כיוה
יתדע שאמר דוד במדרש תהילים בפסוק אלהים בשמך
הושיעני בגבורתך תדיניני בגבורה של תורה תדיניני .
דזה מה בתיב לא תסגיר עבד אל' אלוניו והס' הסגירו אותי
לשאלו הוה בגבורתך תדיניני והנה באמת לא אהני מעשייהו
כילא הסגירו אותו ביד שאלו ממש דק' ברח מפניו . אך
לדעת ד'ל' בגיטין פרק השולח משמע שהאיסור הוא שמוסרו
ביד אלוניו לנאת מאי' לח'ל וכוה הכתוב מדבר . ומגא לפי'
גם כהן ביד אשר גרשוהו מאי' לח'ל ע"י המלכות שלהם
עכרו על לא תסגיר עבד אל' אלוניו לפי הטעם הלו' . אם לא
שחאמר כי הם פירשו לא תסגיר כפשוטו שמוסר העבד ביד

אלונוי ממש ואין הטעם שגורם להעבד לנאת מאי' לח'ל .
והנה זה נודע שני טעמים מיתת אלימלך ומחלוק וכליון . גם
טעם אחד לפי שיצאו לח'ל והשני לפי ששאלו נשים מואביות . גם
אלימלך לא מיהא בידם . והנה אם נאמר כי יצאה מאי' לח'ל
לאו עבירה היא כל מה שמתו מחלוק וכליון ואלימלך הוא על
ששאלו נשים מואביות . והנה תיבמות פרק הערל א"ל
דואב לשאלו עד שאתה משאל עליו אם הגון הו' למלכות פירש
ואתה מתירא שלא יקח דוד מלכותך צא ושאל עליו אם רשאי
לנא בקהל אם לאו . לכך אמר דוד לשאלו אם בני אדם הסיתו
בך ארורים הם . בו ודאי אין סונתם לבדוך שלא אקח
המלכות מידך כיוה אינו לפי דעתם לדלדוהו לא סבירא לכו
לנא תסגיר קאי על ונאת העבד מאי' לח'ל כפי לאו עבירה היא
לדעתם לנאת מאי' לח'ל . ועי' הס' מגרשים אותו מהסתפח
בנחלת' אותי מוסלים מלבוא בקהל שאזמרים כי לכן
מתו מחלוק וכליון לפי ששאלו נשים מואביות שאמרם לך עבדו
אלהים אחרים לנאת מאי' לח'ל שאין איסור בזה כלל וא"כ כי
לדעתיהו איסור אינו לבוא בקהל ע"כ הנה אינם חוששי' לכבודך
שלא אקח המלוכה מידך נמנא כי אינו רק הסתה בעלמא
וארורים הם כי דכריהו ומעשהם סותרים זה את זה : ודוק

קלא כל העולה סבכל לאי' עובר בעשה שנאמר ככלה וכאו
וגו' . וי' וי'א הוהו בכלי שרת הוהו דכתיב
ודב יהורא כתיב קרא אחר'נא השבעתי אתכם : בצנאות או
באילות השרה אמר רב אלעזר אמר ר'קבה אם אתם מקיימים
השבועה מוטב ואם לאו איני סתיר בשרכם בצנאות או
באילות השרה .

הא דביקשו בגמרא למנא חסין וטעם על פסוק נכחאות או
באילות השדה אחרי פלוגתא דרב יהודה ורבי זירא ולא נכופים
דקרא בלא פלו גתייהו הכל' . כל' בהנצרך עוד פליאה על רב
יהודא דפתח בקלות כל העולה מככל לאי' עובר דק' בעשה .
אמר על זה אמרו ר'ל' ללא זו ממש עד שמתלין לו . וסיים
השפעת' כהיב והרי הוא עובר על השבעה . וכל' לדעת
דב יהודא אחרי דאפסיקא הלכתא ביד סימן ר'לו נגאבע סתם
שאין בזה חיוב מלקות רק איסורא איכא . ולפי' פריך במדרש
בפסוק זה השבעתי אתכם וגומר במה השבעתי . ומאני נכחאות
במי שהביא את ישראל ממדברים ששמו נכחאות אך לר' יהודא לא
כל' כדעת המדר' שהשבעתי . דק' ה' ששמו נכחאות דהא כל' לר'ב
יהודא דאינו עובר רק בעשה ולדעתו כל' השבעה סתם לא
ה' לרק בעשה בעלמא לפי שאין בו חיוב מלקות ולכך לר'ב
יהודא כל' דאין זה שבעה מפקי לי' מבבל אם תעירו ואם
תעוררו ליתיד העולה מככל לאי' ולא דריש הפל' לשון לשבעה
בחוור שני פעמים על דבר אחד אע"פ או לא אע"פ דה'ל'
שבעה . לכך יפה נסמך האי דרש אחרי דכל' לר'ב יהודא
דאינו עובר רק בעשה של ככלה יבאו א"ב כל' להשבעתי אתכם
לא מקרי שבעה גמורה להיות דינו כעובר על השבעה .
א"כ מאי נכחאות וגו' דהא לדדיה ליכא לפרושי במי ששמו
נכחאות לכך יבא בדבר הדרש אם אתם מקיימים השבעה בזה
שהשבעתי סתם מוטב . ואם לאו איני מתיר בשרכם כדס'
הצני וכאילות השדה ולכך נכתב נכחאות אכלל' השבעתי במי
ששמו נכחאות ודוק :

קלב שלש שבועות השביע הק'בה את ישראל שלא ירחקו
את הקץ :

עיינ' פי' רש"י וחידושי אגדות . ולי' נראה כפשוטו דר' זירא
לפעמים לא ידעין בסנהדרין פרק חלק ר' זירא אשכח רבנן
למעסקי ביה פיר' שהיו עוסקין בענין הגאולה אמר להו'
במטותא מינייהו ללא תרחקוהו דתנינן שלשה באין בהסח
הדעת ואחד מהן משיח ולוה רמו כהן שלא ישיתו מזה כדי שלא
ירחקו הקץ ודוק :

אמר

ביאור
המדרש
ויבא
עשו
המדרש
אמר
בחיות
יקו
פגעה
מדה'ד
וכו'

מיסכת בתובות

כד

ובזה שמעתי אחד קדוש מדבר גאונינו בעל כח זל דוה כמות כח דין
רזל כל המוכה ת"ח אין לו רפואה למכתו כיון הרפואה כל
שמנא להס ר'וחק מן התורה שיעשה פרקמטיא לת"ח ויהנה השכנה
ת"ח לא נמנא במבזה ת"ח ונמנא עומד בקללתו רפאים כל ת"ח אין
יקומו ואין רפואה למכתו ע"כ ודוק :

קלו ודם ענב תשחה חמר אמרו לא כעולם הזה עולם
הבא יהיה זיש כו צער לבצור ולרוך .
הע"ב מביא ענבה ארת וכו' . ואזי לך כל ענבה וענבה שאין
בח שלושים גרבי יין שנאמר ודם ענב תשתה חמר יאל תקרי חמר
אלא חמר :

לל כי שיחתן של ת"ח צריכה ליימוד כי לכאורה יפלא מה בא
להשיימונו שבה של אי ולהגיד מה שיהיה לעתיד . אבל כד
מעיינת בירושלמי פ"ה במסכת מעשר שני ל"מ בהא לדניא ולא
דבר רק הוא אף במילי דאגדתא דוה תדע למה דתינין
במשנה פרק כרס רבעי . וזל כרס רבעי היה עולה
לירושלם מהלך יום אחד לכל כד פ"ה סה"ה בחיוב להעלות
הפירות דוקא לירושלם ולא לפדותן כדי לעטר שוקי ירושלים
בפירות . ומשכרו הפירות התקינו שיהיו נפדים סמוך
לחומה פ"ה אפילו כרס הסמוך לחומה לא היו צריכים להעלותן
לירושלם לפי שרכו הפירות ולא היו צריכים לעטר שוקי
ירושלים בפירות . ר"י אמר ממשכר הבית היה תנאי
זה פ"ה שלא להעלות הפירות לירושלם ואפילו כרס הסמוך
לחומה היה נפדה לפי שלא רצו אחר החורבן שהיה ירושלים
ביד האויבים לעטר שוקי ירושלים בפירות . ותנאי

היה חימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה פ"ה
שהיו מחויבים להביא הפירות לירושלם דוקא מהלך ז' סל
ועיין בתוס' י"ט שהאריך בזה מאד שלא יקשה מהא
מתניתין להראב"ד ז"ל דס"ל שנתבטל הטעם וכולהו
לכטל דברי ב"ד חבירו אף אם אינו גדול ממנו בחכמה ובמנין
א"כ למה הוצרכו להתנות כאן לכשיבנה בית המקדש שיחזור
הדבר לכמות שהיה הלא אף בלא תנאי היה הדבר חוזר לכמות
שהיה אחר בנין בית המקדש כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות
לפי שאז לא תהיה עוד ירושלים ביד האויבים . ותורן ע"ס

בת"ט ע"פ הירושלמי שאמרו ע"ס הלא דתימא בנין בית
המקדש קודם לקיבוץ גלויות נמנא שאף כשיבנה בית המקדש
לא יתבטל הטעם שהרי עדיין ירושלים תהיה ביד האויבים לכך
הוצרכו להתנות כשיבנה בית המקדש שיחזור הדבר לכמות
שהיה . והנה התירוצ' הזה מוכרח לפי הירושלמי שהקשה
על דברי ר"י סי' מה היו צריכי להתנות לכשיבנה המקדש שיחזור
הדבר לכמות שהיה הלא כתיב ודם ענב תשתה חמר מפרש
ב"פ מראה שמוה למדו רז"ל שכל ענבה שתהיה לעתיד יהיו
בה שלשים גרבי ויין נמנא שיהיו הפירות מרובים כ"כ וה"ל
לפירות דאיתו מעלמא . ולזה צריכים אנו לדברי הגאון
בעל ת"ש ה"ל דבנין בית המקדש קודם לקיבוץ גלויות ואז
יהיה העולם כמנהגו מהנהגה שלא יהיו עוד פירות מרובים לכך
בא כאן להשיימונו שלא תלמוד מדברי ר"י כדעת הרמב"ם
לדינא שלכך הוצרכו להתנות לכשיבנה בית המקדש שיחזור
לכמות שהיה לפי שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אף אם
נבטל הטעם שהרי לכשיבנה המקדש לא ילטו עוד השוכנים
לזה בא לומר כאן לא כע"ז ע"ב כי לעתיד אין לך כל ענבה
וענבה שאין בה שלשים גרבי יין נמנא שלעתיד לא יהיו צריכים
לפירות לעטר שוקי ירושלים . וע"כ זל שהוצרכו לתנאי
לכשיבנה בית המקדש לפי שיהיה קודם קיבוץ גלויות .

א"כ לפי הוצרכו ג"כ לתנאי לפי שלא יתבטל הטעם לכשיבנה
ב"ה לפי שיהיה קודם קיבוץ גלויות ויהיה עדיין ירושלים
ביד האויבים וכמו שהיה בזמן בית שני אבל באמת אם היה
נתבטל

ק"ג אמר רבי אלעזר כל חדר באי שדוי בלא עון שנאמר
כל יאמר שיכו חלית העם היושב בה נשוא עון .
אל רבינא לרב אשי אגן בס כלי חלאים מתנינו לה :

לל דרבינא קאמר דר"א לטעמיה משום דמנינו דר"א סליק
מחל לחי ולכ"י דריש ליה על כל הדר באי וכאמת האי קרא
בסופי חלאים מתנינו לה . וכד מעיינת בספר עשרה
מאמרות אשר ע"ס נאמר כי ג"ס עתה בשעת החורבן אליהו
מקד ב"א תמידין בכל יום וכדעת ר"הושע במראה שאמר
שמעתי שמקריבין אפי"ן שאין סבית והנה תינין במסכת
תמיד ב"ה אומרים כב"ש ע"ש שמכבסין עונותיהן של ישראל
לא לן אדס בירושלים ועבירה בידו . תמיד של שחר מכפר
על עבירות הלילה . תמיד של הערבים מכפר
על עבירות היום וא"כ אם מצות התמיד לא בטלה ג"ס בשעת
חורבנה נמנא העם היושב בה נשוא עון ג"ס בזמן הזה ומוה
תמ"ה לי על דברי תוס' שפירש בהא דאמר ר"הוא כל העולה
מבבל לחי"י ה"ז עובר בעשה שנאמר כבלה יפאז וגו' .
הקשו תוס' ואע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב ר"ל בגלות
שני נמי קפיד קרא ולעניות דעתי נראה דטובא חיבא בינייהו
דדאי חפץ הקב"ה לזכות את ישראל ורונה בישיבת חי"י כשהיה
בקדושתה והנה קדושה ראשונה אשר קדשה לשעתה ונתבטלה
בחורבן בית ראשון לא היה בזה שום זכות ישיבת חי"י לכך אמר
ס"ה יהיו עדי יום פקדי אחס . מש"כ אחר קדושה שניה
שקדשה לעולם והארץ לעולם בקדושתה בודאי העולה לחי"י
זכותו גדול ושדוי בלא עון וכ"ל ודוק :

קלו בכל לאחויא חבלי משיח :

לל הטעם נכון משום שחבלי משיח באים לצרף ולטהר ממזרות
שבישראל ולכך איתא בזהר שלעתיד יהיה חושך כמו שהיה
בזמנים ואחרי שלא עלה עזרא מבבל עד שעזאה כסולת
נקיה לא חויא חבלי משיח ככלע"ד פשוט :

קלה אר"א עמי הארץ אינם חיים להחיות המתים :

לל הטעם לפי דאיתא במדרש כי עפר אתה ואל עפר תשוב לא
קומץ גזולה היא בידך ועפ"ז עניתי ואמרתי על מרזל במדרש
ויבא עשו מן השדה אחר עשו באותו זמן פגעה מרד"ד א"כ כן
אין תחיות המתים מן התורה . לפי שיש שני פירושים
על פסוק ואל עפר תשוב האחד נדרש מלשון והשיב את הגזולה
שקומץ גזולה הוא העפר ביד האדם וכשאחור לעפרו הוא משיב
את הגזולה הקומץ עפר ההוא וכנ"ל . ועוד שנית נדרש
במדרש אל עפר תלך לא נאמר אלא תשוב מכאן לתחיית המתים
מן התורה . לכך אמר אותו רשע באותו זמן פגעה
מרד"ד שהיה דיוק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו ע"כ ז"ל טעם
למיתתו כדי להשיב הקומץ גזולה שברו . א"כ כן הפי' של
תשוב הוא על השבת הגזול . ולא על תחיה . א"כ כן אין
תח"ה מן התורה . ובאמת השני לימודים האלו סותרים זה את
זה . שאם השני ליות מכה השבת הגזול . היאך אפשר
לחזור ולחיות וליות מן הגזול . וז"ל בת"ח אשר נודככה
חומרם וגופם טהור קנאו הקומץ עפר שלהם בשינוי וכמו גזול
עניס ועשה מהם קורה וכו' . אבל עמי הארץ כבאים כן
תהלים . עמי הארץ קומץ עפר שלהם בעיניה קאי ולא
כשתנה כלל חומרם הגם להם אין תקנה אלא קבורה לכך אינם
חיים כלל כי הם צריכים לשכח אל העפר כשהיה ודוק :

קלו א"ל רבי מצאתי להם רפואה מן התורה ואתם
הדבקים בה' אלהיכם ובי אפשר לאדם
לרוב בחקב"ה אלא כל חמשיא בתו לתלמוד חכם וכו' ומהנה
ת"ח מנכסיו כאלו מרבץ בשכיבה :

ביאור
המדרש
ויבא
עשו מן
השדה
אחר
פחותו
יקן
סנה
מדרש
וכו

מסכת בתובות

התבטל הטעם לגמרי לא היו נרכיבים לתנאי כגלעד . ובהא
ספיקא אי בנין ב"ה קודם לקיבוץ גלויות נסתפקו ג"כ בני קרח
כדאיתא במדרש כוכן וז"ל בכל יום רביעי באים בני קרח
למזבח ואומרי לו מתי קן הפללות מתי תחינו ונתהומות החרץ
תאוב תעלינו . דלכאורה כמו זר נחשב לומר מתי קן הפללות
שנעלם וזכוכה מבני אדם למה להם לדרום במופלג מהם אבל
לפי זכוכן הוא שלא שאלו על זמן הקץ מתי יהיה רק שאלתם
היה מתי הקץ הפללות אם יהיה הקץ קודם בנין ב"ה או לאחר
בנין ב"ה אחרי שכבר נודע ג"כ בקידושין שאמרו אסתיע
מלתא ודרש אבימי מוזמר לאסף שירשו שם התו עד המדרש
והביאו משל לשפחה שאברה ברה בבאר ובאה אח"כ שפחת
המלך ובדה בלי של והכ בבאר התחילה הראשונה לאורר
ואמרה מי שיזיח בל של זהב ויזיח ג"כ בד שלי וכו' כך שיתו
בני קרח באשר טבעו בארץ שעריו לומר מי שיזיח השערים
לכנין בית המקדש ויזיח ג"כ אותם . וזה יתכן דוקא אם יהיה
בנין ב"ה אחר קיבוץ גלויות המוך לתתה אבל אם יהיה בנין ב"ה
קודם לקיבוץ גלויות נקיבוץ גלויות מוכרח להיות קודם
תחיית המתים כגודע בודאי לא יהיה עוד זמן שיגעו בני
קרח כי בודאי לא יתעלו במעלה יתירה להקדים תחייתם
לאחר מיתו עולם לזה שאלו מתי קן הפללות אם תהיה
קודם בנין ב"ה . ונמצא שבנין ב"ה יהיה המוך לתחיית המתים
בי מיד אחר הגאולה יתו המתים כגודע . אותהיה הגאולה
מאוחרת לבנין ב"ה ולזה שאלו מתי קן הפללות מתי תחינו
ומתהומות החרץ תשוב תעלינו כי הא בהא תליא ודוק :

ביתור
המדרש
שכ"ל
יוס"ד
באים
בניקרה
ט מחי
וזמרי
מתי קן
הפלחו
וכו'

קלח אמר ר' לרודי חד לי זגת חלב ורובש דציפורי והוה
שיהבד מילין אשיתר סילין
הנה לפי חשבון דקח ואמת של זבת חלב ודבש לכולה ארץ ישראל
דהו רק כ"ב פרסאות ציפורי עדיפא טובא ומעולה תכולי ה"י
כל לפי דאיתא בוהד שיש שבר גדול על המאחרים לבאת מן
השבת שירדי גיהנם מברכים אותם בפסוק ויתן לך החלהים
משל השמים ומשמני החרץ וכו' . עלכן אומרים ויתן לך
בכל מוצאי שבת . וכבר ידעת מה שאמרו רז"ל והא חלקי
ממכניסי שבת בשכרית וממוציאי שבת ציפורי לפי שהם
יושבים בראש ההר כציפור ומאחרים ביותר לבאת מן השבת
לכן מתברכין ביותר משמני החרץ . ולעניות דעתי הוא
ט עם נכון ומתקבל ה' יזכינו לעלו לארץ לאכול מפריה ולשבו
מטובה אמן ואמן :

ברוך

האל הגומל לחייבים טובות * שזכנו לגמור
מסכתת בתובות :

מסכת גטיין

קלט אמר

רבי יוסף מאן לימא לן דרבי
אביתר בר סמבא הוא
דהא שלח ליר' אביתר לרב יהוד' בני אדם העול'ם משם לבאן הם
קיימו בעצמם ויתנו את הל' בזונה והילדח מברו בין וישתו
וכתב ליה בלא שרשטו ואמר רבי יצחק שה' כותבין שלשה אין
כותבין * בשתייתא הנא שלשה כותבין ארבעה אין כותבין
אמר ליה אביי אטובל דלא ידע הא דרבי יצחק לאו גברא רבה
הוא בשלמא מלתא דתליא בסברא לחיי הא גסדא הוא וגמרא
לא שמיע ליה :

הא דחשיב רב יוסף לר' אביתר דלאו בר סמבא הוא משום
דכתב בלא שרשטו והוציאו מחוקת ת' משום דלא ידע הא
דרבי יצחק ולא חשיב אדעתיה כתובת אביי דאשומסום
דלא ידע הא וכו' ל' אחרי שפירשו התו דהאי קרא ויתנו הילד
בזונה פירשו שבכיל מחנות שלהם שהיו בניי בכל עניינים היו
מוכרים כניהם כדי לילך ללמוד תורה והביאו הירושלמי מעשה